

Masš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 - Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu - Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XII./STEVILKA 26

CELOVEC, DNE 30. JUNIJA 1960

CENA 2.- SILINGA

K obisku Hruščeva

Avstrija se pripravlja na sprejem brez dvoma najpomembnejšega tujega obiskovalca v tej pestri povojni dobi, ki je sicer privedla zelo mnogo tujih vojakov, politikov, diplomatov in turistov v našo lepo in res obiska vredno alpsko deželo. Te dni bo prišel k nam Nikita Sergejevič Hruščev, ministrski predsednik Sovjetske zveze, ki je poleg tega tudi generalni tajnik komunistične stranke Sovjetske zveze, to je stranke, ki ima v tej državi absolutno oblast. Hruščev prihaja v Avstrijo kot predstavnik svoje države in je zato gost naše države. Dober teden se bo zadržal v Avstriji, poleg prestolnice si bo ogledal tudi naše zvezne dežele in prispel tudi na Koroško.

Že običajna vljudnost zahteva, da se povabljeni goste prijazno sprejema. Vabljenje in sprejemanje državnih gostov spada v pristojnost vlade in tistih krogov, ki so za vodstvo državnih zadev odgovorni. Prebivalstvo ima pa pravico, da je o takih zadevah objektivno in pravilno informirano.

Prav zaradi tega, ker je obisk državna zadeva, se hočemo tudi mi tega okvira držati. Zato posnemamo glavno vsebino uvodnika, ki ga je bližnjemu obisku Hruščeva posvetil dunajski dnevnik „Neues Oesterreich“.

Najprej ugotavlja, da prihaja Hruščev v Avstrijo kot predstavnik ene izmed obeh največjih držav sveta, ki sta spričo razvoja tehnike in gospodarstva pravzaprav edini resnični velesili. Avstrija je sicer morala 10 let prenašati sovjetsko zasedbo, vendar nas to ne sme ovirati, da stvarno gledamo na razvoj v Sovjetski zvezi, kjer so v zadnjem času v teku velike spremembe. „Svet izven Rusije je še pogosto pri presojanju Sovjetske zveze obremenjen s predstavami, ki izvirajo iz Stalinove dobe, ki pa danes ne držijo več. V Sovjetski zvezi tudi danes ni svobode. Časopisi, govori, pa tudi razgovori s sovjetskimi vladnimi funkcionarji so še močno vištosmerjeni. Kljub temu pa vlada v Rusiji danes sorazmerno znatno več svobode kot pod Stalinom za časa velikih čistk. Začel se je proces duhovnega osvobajanja in ta proces gre naprej ter se ne ustavlja niti pred doslej prav tako nedotakljivimi kot tudi neplodnimi razlagalci komunističnega nauka. In ta razvoj moramo pozdraviti vsi, ki želimo ruskemu ljudstvu več svobode.“

List ugotavlja naprej, da so v petnajstih letih bile tudi v Rusiji zalcjene mnoge rane vojne, da se je izboljšalo gmočno stanje sovjetskega prebivalstva, čeprav se še zdaleč ne more primerjati z življenjskim standardom na Zapadu. In predvsem je v teku velik napredek v izobraževanju. Rusko ljudstvo je znanja željno, šole so polne ukazalnih mladih ljudi, v knjižnicah se gnetejo bralci in to je dobro znamenje. „Se razume, da dobivajo ondi mladi ljudje znanje, ki je skrbno preresetano in precejeno, a kljub temu vsaka izobrazba navaja človekov razum k samostojnemu mišljenju in s tem k boju za svobodo. Sovjetske šole vzgajajo danes izvrstne znanstvenike in tehnike. Če je res, da znanje osvobaja, potem obstoji za Sovjetsko zvezo veliko upanje, da bo postala svobodnejša.“

Pri vsem tem pa — nadaljuje list — si pa ne smemo zakrivati oči pred še vedno obstoječimi senčnimi platni življenja v Sovjetski zvezi ter politiko njenih oblastnikov, kajti sicer bi bili hinavci. „Nočemo prezreti dejstva, da je Moskva za Evropo, za ves svet še vedno težišče nesvobode. Vsak poskus Rusije, svoj vpliv razširiti — vsaj v zapadni Evropi — je ogrožanje demokratičnih svoboščin. Za nas Moskva neke vrste eksportno središče nesvobode, in še za marsikatero deželo za železno zaveso je ognjenik, ki lahko vsak trenutek izbruhne in začne sipati namesto lave vojake in tanke. Nimamo nobenega zagotovila, da se sovjetska intervencija — kot je bila v Budimpešti — ne ponovi, ako bi znova prišlo do uporov za železno zaveso.“

List ob zaključku ugotavlja, da ima samo vsaj kolikor toliko v miru živeči svet upanje, da postane svobodnejši. Samo ako bo odstranjena grožnja atomske vojne, bo moč odstraniti še obstoječe pojave nesvobode na svetu, to stran in onstran železne zaves. Boljšemu medsebojnemu spoznavanju in boljšemu medsebojnemu razumevanju bi naj služil tudi ta obisk.

Južni Tirol pred Združene narode

Na seji avstrijske zvezne vlade minuli torek je po poročilu zunanjega ministra dr. Kreiskega o zadnjih razgovorih z italijanskim veleposlanikom Guidottijem glede Južne Tirolske bil sprejet sklep, da bo Avstrija glavni skupščini Združenih narodov, ki se sestane v jeseni, predložila spor glede izvršitve pogodbe med Avstrijo in Italijo iz leta 1946 o avstrijski manjšini na Južnem Tirolskem. V zadnjih razgovorih med Rimom in Dunajem je italijanska vlada odklonila avstrijsko zahtevo po priznanju deželne avtonomije (samouprave) bocijske provincije, v kateri je večina nemško govorečega prebivalstva. Kot znano je avstrijsko-italijansko pogodbo iz leta 1946 Italija tolmačila tako, da je priznala samo upravo celotnemu področju bocijske in trentinske pokrajine. V slednji so pa Italijani že v veliki večini in tako se je v okviru pokrajinske samouprave Bocen-Trento znašlo nemško govoreče prebivalstvo zopet v manjšini in v odvisnosti od Italijanov. Takoj v začetku so Južni Tirolci pristali na tako rešitev, toda ko so spoznali, da so prišli izpod dežja pod kap, so začeli odločno zahtevati podelitev samouprave samo provinci Bocen.

Italija je to zahtevo ves čas odklanjala in trdi, da je itak izpolnila pogodbo iz leta 1946. V zadnjih tednih je predlagala Avstriji, da sporno vprašanje, ki je po njenem mnenju zadeva razlage pogodb, torej pravno vprašanje, predložita obe državno sporazumno haaškemu mednarodnemu sodišču. Avstrijska zvezna vlada je sedaj ta predlog odklonila z utemeljitvijo, da je južnotirolska zadeva politično vprašanje in da zato spada pred Združene narode.

Prvi odmevi avstrijskega sklepa so na zapadu nengodni, kajti Italija je članica Atlantskega pakta in je že vnaprej dala svojim zaveznikom vedeti, da pričakuje od njih politične podpore. Ti so avstrijskemu zunanjemu ministru dr. Kreiskemu to tudi jasno povedali.

Jasno je, da je južnotirolsko vprašanje ne le pravno, ampak tudi politično vprašanje in avstrijska vlada ima s svojim korakom namen, da opozori svetovno javnost o tej zadevi, in je za to izbrala največjo tribuno, to je Združene narode. Uspeh tega koraka bo pa seveda odvisen od tega, v kolikor bo moč za avstrijsko zahtevo pridobiti podporo med državami članicami Združenih narodov.

Francosko-alžirski razgovori v teku

Na sedežu prefektore (deželne vlade) v Melunu, kakih 30 km izven Pariza so se minuli ponedeljek začela pripravljajalna pogajanja med predstavniki alžirskih upornikov, katerih provizorična vlada ima svoj sedež v Tunisu (ta meji na Alžir) ter zastopniki francoskega državnega predsednika De Gaulleja glede ustavitve sovražnosti v Alžiru ter izvedbe ljudskega glasovanja v tej najbolj cvetoči francoski koloniji v Severni Afriki, ki jo že od leta 1954 pušča vojna.

Alžirske upornike zastopata dva odvetnika arabskega rodu, med katerimi je šef delegacije Boumedjel dolga leta izvrševal advokatsko prakso v Parizu in ima za ženo Francozinjo. Njegov mlajši kolega Ben Yahia pa je bil odvetnik v Alžiru. Naloga pogajanj v Melunu ni pravzaprav sklenitev nobenega dokončnega sporazuma, temveč bi se s svojimi francoskimi partnerji dogovorili le glede pogajanj z glavno delegacijo, kateri bo načeloval sam Ferhat Abbas, ministrski predsednik uporniške vlade.

Izgleda, da gre v začetku vse dobro. General De Gaulle gre v ta pogajanja z ojačenim položajem, ki mu ga je dala francoska atomska bomba, pa tudi izboljšanje odnošajev z Ameriko in Veliko Britanijo. De Gaulle je še med vojno uvidel, da Francija ne bo mogla več dolgo obdržati svojih kolonij in da bo morala svoje razmerje s kolonialnimi narodi, ki so na poti k politični osamosvojitvi, na novo urediti, ako hoče vsaj nekaj svojih interesov v Afriki rešiti. To vodstvo alžirskih upornikov tudi ve in zaupa v dobre namene francoskega predsednika. Toda v Franciji je še mnogo ljudi, ki znamenj novega časa ni spoznalo, posebno med vojaščino. Predvsem pa dober milijon francoskih naseljencev v Alžiru samem nikakor ni pripravljen odpraviti se svojim privilegijem v primeri z 9 milijoni alžirskih domačinov. Ko so se pred 3 leti pojavili resni znaki, da namestavajo tedanje francoske vlade ugoditi nekaterim zahtevam Alžircev, so prav ti skrajneži poklicali na oblast De Gaulleja. Potem, ko se je De Gaulle utrdil na oblasti in strl upor francoskih skrajnežev v Alžiru pa hoče sedaj storiti to, kar bi naj bil prepričan in za kar so ga skrajneži bili poklicali na oblast: namreč sporazum z Alžirci.

Pri izvedbi tega namena bo De Gaulle

brez dvoma imel še veliko težav s skrajneži v lastnih vrstah. Toda Alžir je rak rana, ki ograža Francijo samo. Povrh tega je pa od pravičnega in pravočasnega sporazuma med Francijo in Alžirci odvisna ohranitev možnosti gospodarskega izkoriščanja bogastva v Sahari. Tam so zakladnice petroleja in rudnin, ki bi mogle zagotoviti potrebe Francije za dolgo dobo. Njih izkoriščanje v okviru mirnega sporazuma bi pa prinašalo koristi tako Franciji kot Alžiru. In končno je vojna v Alžiru grozila odpreti vrata komunističnemu vplivu v Afriki, kajti komunistične države, posebno Kitajska nameravajo podpreti uporne Alžirce z orožjem in »prostovoljci«, kar bi vodilo do komuniciranja Alžira, za Alžirce pa prehod iz francoskega kolonialnega jarma v komunistično sužnost. Tega se obe strani zavedata. Pa tudi ves svet pozorno zasleduje potek razgovorov v Melunu.

Salomonska razsodba nad preganjalcem Judov

Argentina se je pritožila na Varnostni svet Združenih narodov proti Izraelu, ker so »prostovoljci« judovske tajne obveščevalne službe na argentinskem ozemlju izsledili nekega Adolfa Eichmanna, ki ima na vesti umor 6 milijonov Židov med zadnjo vojno in so ga z letalom prepeljali v Izrael, kjer sedaj čaka na sodno razpravo.

Izrael je s tem ravnanjem kršil suverenost Argentine. Toda če bi bil Izrael od Argentine zahteval izročitev Eichmanna, bi ta najbrž še danes v Argentini živel pod izmišljenim imenom, kot več so drugih nacističnih zločincev, ki so se bili zatekli v Argentino in druge južnoameriške države.

Ujetje Eichmanna je izvalo svetovno zanimanje in kljub nepravilnemu postopku izraelske vlade znova oživilo v svetovni javnosti spomin na nacistična grozodejstva in Hitlerjeve valpte, med katerimi je gotovo Eichmann eden izmed najgrših. Kot šef urada za »dokončno rešitev« judovskega vprašanja, kar je z drugimi besedami pomenilo popolno iztrebljenje židovstva, je v vojnih letih poslal v smrt okoli 4 milijone Judov, ki so bili pomorjeni v plinskih pečeh koncentracijskih taborišč, nadaljnja dva milijona Judov pa so pobili v getih

Državna realna gimnazija in gimnazija za Slovence

OBJAVA

Sprejemni izpiti za prvi razred in tudi za višje razrede na Državni realni gimnaziji in gimnaziji za Slovence so v soboto, dne 9. julija 1960, to je prvi dan velikih počitnic.

Izpit za prvi razred obsega slovenščino, nemščino in računstvo v obsegu četrte šolske stopnje ljudske šole.

Prijave za sprejemni izpit so lahko ustne v pisarni šole, Lerchenfeldgasse 22, II. nadstropje, vsak dan od 8. do 12. ure in od 14. do 18. ure ali pa pismene.

Ravnateljstvo

- KRATKE VESTI -

»Panzer rollen Richtung Baku« je naslov knjige, ki je izšla v zbirki »Landser-Großband« založbe Erich Pabel v Rastattu. Zapadnonemška državna komisija za mladino nevarni tisk je knjigo označila kot neprimerno berilo za mladino, ker »na neodgovoren način opešuje vojno«. Lahko jo pa berejo odrasli in je v svobodni prodaji.

Skrivnostna eksplozija je minuli teden poškodovala ameriško atomsko podmornico »Fargo«, ki se mudi v pristanišču Honolulu v Tihem oceanu. Z naglim posegom se je moštvu in gasilcem posrečilo, da so z vodo preplavili prizadeti predel podmornice ter preprečili prehod požara na atomske reaktorje. Pri nesreči sta bila mrtva dva mornarja.

Vojna zaradi krompirja je izbruhnila med Zapadno Nemčijo in Nizozemsko, kjer je krompir za pol cenejši kot v Nemčiji. Zato v okolici Aachena hodijo Nemci v procesijah po krompir na Holandsko. Vendar pa smejo prenesti preko meje samo 10 kg krompirja na družino. Tako se dogaja, da matere pri carini gladko zatajijo svoje može in otroke, ki stoje za njimi v vrsti pri carini, vsak tudi s svojimi deset kilogrami krompirja v torbi.

Odborniki in zaupniki Narodnega sveta!

Opozarjamo vas na odborovo sejo v nedeljo, dne 3. julija 1960, ob 14. uri v Mohorjevem domu v Celovcu. Udeležite se zagotovo!

Osrednji odbor

Politični teden

Po svetu . . .

Vročina narašča

Ves svet je s skrbjo sprejel vest iz Zeneve, da je Sovjetska zveza z ostalimi vzhodnimi državami minuli ponedeljek zapustila razorožitveno konferenco. Ta konferenca je bila sklicana na pobudo Hruščeva, ki je za časa svojega obiska v Ameriki pred združenimi narodi iznesel svoj predlog o splošni razorožitvi, nakar je bil sestavljen odbor 10 držav, v katerem sta bila vzhodni in zapadni blok zastopana. Ta odbor je potem začel pred več meseci svoje seje v Zenevi. Kot običajno, sta bila v razpravi dva predloga o razorožitvi, vzhodni in zapadni. Med več meseci trajajočimi pogajanjmi sta se pa oba bloka krepko naprej oboroževala. Bistvena razlika med obema predlogoma je naslednja: Sovjetska zveza je predlagala takojšnjo atomsko razorožitvev in sicer uničenje zalog atomskega orožja in opustitev vseh vojaških baz izven lastnega ozemlja. Nato bi pa naj bil uveden sporazumni sistem mednarodne kontrole razorožitve. Amerika pa je predlagala najprej ustanovitev posebnega mednarodnega kontrolnega sistema, ki bi nadzoroval v obeh blokih razorožitvev in ta bi naj bila izvršena postopoma. Očitno je namreč, da bi izvršitev sovjetskega predloga pomenila samo umik ameriških atomskih čet iz Evrope ter opustitev venca amer. vojaških oporišč v Evropi, Srednjem in Daljnem vzhodu, ki od vseh strani obkrožajo Sovjetsko zvezo. Po drugi strani bi pa tudi v polni meri izvršena sovjetska atomska razorožitve pustila Sovjetski zvezi možnost, da ohrani v vzhodni Evropi svoje »z navadnim orožjem« opremljene milijonske armade, za katere bi bila v ugodnem trenutku zasedba svobodne Evrope do Atlantskega oceana samo kratek sprehod, kajti ni nobene gotovosti, da bi Sovjetska zveza, ki sedaj odklanja učinkovito mednarodno kontrolo, nanjo pristala kasneje.

Ker se Zpad ni pustil ujeti v to zanjko, se je Sovjetska zveza naveličala te igre in enostavno razbila ženevsko mirovno konferenco.

Po razbitju »vrhunske konference« v Parizu je to v kratkem času že druga mednarodna konferenca, ki jo je Sovjetska zveza na hrupen način razglašala. Položaj je vsekakor resen in tega se na Zapadu dobro zavedajo. Zato so po odhodu vzhodnih delegatov iz ženevske posvetovalnice predstavniki zapadnih sil sklenili, da se bodo še sami razgovarjali naprej.

Ideološki spori v vzhodnem bloku

Vendar bi se motil tisti, ki bi mislil, da je to loputanje z vrati Hruščeva zgolj znak notranje moči, ki bi naj Zpad spravila v malodušje. Izgleda, da je prav nasprotno res. Na kongresu komunistične stranke minuli teden v Romuniji, kjer se je zbral ves vzhodni blok od Čehoslovaške pa do Kitajske, je namreč odkrito udaril na dan spor med obema največjima komunističnima veselilama, Sovjetsk ozvezo in Kitajsko. V svojem pozdravnem govoru je kitajski delegat obsodil sovjetsko doktrino »mirne koeksistence med kapitalizmom in komunizmom«, rekoč da je kapitalizem nepopoljšljiv ter da je vojna z njim neizogibna in neobhodno potrebna za končno zmago komunizma. Šele po tem bo možna razorožitve. Pri tem se je seveda skliceval na očete komunističnega nauka, na Marksa, Engelsa in Lenina, ki so res pisali v tem smislu. Vendar taka bojaželjnost Sovjetski zvezi danes ne gre v račun, kajti izkušnja povojnih kriz ji kaže, da je vsaka napadalnost mednarodnega komunizma imela za posledico večjo strnitev med seboj sicer precej skreganih zapadnih držav. Sedaj, brez ozira ali ima Hruščev v resnici tako miroljubne namene, kot jih proglašata, mu take bojne izjave sredi njegove kampanje »za mirno koeksistenco« narobe hodijo. Zato je zelo ostro zavnil bojaželjnega Kiaajca, češ, da Marks, Engels in Lenin takrat, ko so predli svoje misli o svetovni revoluciji, niso mogli vedeti kakšen bo svet čez 50 let. Kdor hoče danes zgolj zitiirati te može, je podoben šolarju, ki zna brati le črke, ne zna pa misliti.

Ta družinski prepir med komunisti kaže, da med obema velikima komunističnima bratcema vlada vse prei kot enotnost. Da pa vsaj na zunaj nekoliko pokrijejo ta spor, je vlada v Pekingu izjavila,

da ne odobrava izvajanj svojega zastopnika v Bukarešti.

Smo zopet vstopili v novi, precej razgreti študij »hladne vojne« in brez dvoma bodo morali odgovorni državniki na zapadu ohraniti dobre živce, da ne pride do kake nesreče.

. . . in pri nas v Avstriji

Kmetijski zakon vendarle na poti pod streho

Po dolgem času je koalicijski odbor pripravil avstrijski javnosti prijetno presenečenje. Ko je namreč že vse kazalo, da bo moral že leta in leta odlagani kmetijski zakon počakati še do jeseni, se je minuli teden koalicijski odbor presenetljivo hitro zedinil. Socialisti so pristali na kmetijski zakon, ki bo končno po 8. letih priprav, prerivanja in nategavanja vendarle prišel pred parlament, kjer bo seveda skorajda gotovo sprejet, kajti v naši koalicijski demokraciji je parlament kot zastopstvo ljudstva postal samo formalni glasovni forum, dočim v resnici odločuje o vseh važnejših zadevah — koalicijski odbor obeh vladnih strank. V zameno za socialistični pristanek na kmetijski zakon pa je OeVP pristala na predlog ministra za socialno skrbstvo glede zvišanja rent. Tako sta v smislu naše stalne povojne prakse vprašanji kmetijstva in rent bili rešeni zopet s koalicijskim kompromisom.

O kmetijskem zakonu bomo ob priliki obširneje pisali, zaenkrat navedemo samo določbo, da bo veljal do leta 1965, dočim je trži zakon (Marktordnungsgesetz) podaljšan samo za eno leto. Med drugim daje novi zakon deželni glavarjem pravico, da za čas do največ 26 mesecev odredijo posebne ukrepe glede trgovine z živino, namreč da bodo v tem času smeli mesarji kupovati živino samo na javnih sejmih. Na ta način nameravajo preprečiti naraščanje cen.

Povišane rente od 1. novembra letos

Glede povišanja rent pa bo najnižja direktna renta (tudi za vdove) od 1. novembra povišana od 600 na 680 šil., doklada za žene rentnikov pa od 225 na 320 šil. Tako

bo nova najnižja renta, vključno s stanovanjsko doklado, znašala 710 šil. za samce, 1030 šil. pa za zakonske pare. Nadalje so bile povišane nekatere postavke za upokojence samostojnih poklicev.

Ravnotežje obiskov

Brez dvoma so zunanjepolitične skrbi pospešile sprejetje teh dveh potrebnih zakonov. V ospredje so stopili zunanjepolitični problemi. Priprave za obisk Hruščeva zaposljujejo vlado, deželne politične oblasti in prav posebno policijo. Po Avstriji se že spreha sovjetski policijski general Saharov, ki pregleduje varnostne ukrepe.

Kancler Raab je v zvezi z obiskom Hruščeva poudaril, da ni nevarnosti za kako »prevlado avstrijske nevtalnosti na vzhod«, kajti zvezna vlada zelo pazi na potrebno ravnotežje. Tako je tik pred obiskom Hruščeva imela v gosteh britanskega zunanjega ministra Selvyna Lloyda, s katerim se je avstrijski zunanji minister dr. Kreisky razgovarjal o svetovnih vprašanjih ter sta oba prišla do lepega soglasja. Jedro razgovora pa je vsekakor tvorilo britansko zadržanje do obeh gospodarskih formacij v Evropi, do »Skupnega tržišča« šestorice (EWG) in »Proste trgovinske cone« sedmorice (EFTA). Kot smo že poročali, kaže Anglija v zadnjih tednih — spričo povečane vzhodne napadalnosti po polomu vrhunske konference v Parizu, večje zanimanje za ožjo gospodarsko in politično povezavo s skupnim tržiščem šestorice. Sedaj pa se je med sedmorico EFTA, katere članica je poleg Velike Britanije tudi Avstrija, pojavila bojazan, da se utegne Velika Britanija za njihovim hrbtom in morda na njihov račun pogovoriti in pogoditi s šestorico. Lloyd je obljubil Kreiskemu, da se to ne bo zgodilo, ampak da se bo Velika Britanija v tej zadevi pogajala skupno z ostalimi članicami EFTA. Eden izmed namenov ustanovitve EFTA, v kateri so razen Velike Britanije same šibkejšje evropske države, da bodo pri pogajanjih z EWG imele te manjše države v skupnem nastopu boljše pogoje proti »velikim« v EWG (Zap. Nemčija, Francija, Italija).

Potem, ko bo Hruščev odšel, pa pride na Dunaj ameriški podtajnik v zunanjem ministrstvu Dillon, ki je glavni strokovnjak za gospodarska vprašanja Evrope in bo imel tozadevne razgovore z našo zvezno vlado.

Skratka prijateljstvo na vse strani.

Ruski zavod pri sv. očetu

Slovenski bogoslovec Jožko Merkuž, ki študira v Ruskem zavodu v Rimu, tako opisuje sprejem pri svetem očetu.

Silno smo se razveselili, ko smo izvedeli, da je sveti oče Janez XXIII. pripravljen sprejeti naš zavod — Russicum — v posebni avdienci ob priliki tridesetletnice ustanovitve. V soboto, 30. aprila, smo se ob enajstih zbrali v dvorani »Prestola«. Vodil nas je p. rektor Teofil Horáček. Prisoten je bil tudi ruski škof msgr. Andrej Katkov, ki stanuje v našem zavodu.

Sv. očeta smo sprejeli s cerkveno pesmijo: »Is pollá eti déspota«. (Na mnoga leta, vladika). P. rektor je v imenu zavoda pozdravil svetega očeta, mu izrazil vdanost in ga prosil za blagoslov pri nadaljnjem apostolskem delu med narodi krščanskega Vzhoda. Obenem je obljubil molitve za uspeh bodočega cerkvenega zbora.

Nato je spregovoril sveti oče in zaupal, da mu je že mnogo let pri srcu misel na slovenski svet in da čuti iskreno ljubezen do te velike družine, ki pripada samó Kristusu. Poudaril je, da si je že večkrat želel, se ob bolgarščini seznaniti tudi z ruskim jezikom, vendar mu mnogotere dolžnosti tega niso dopuščale. Kdor hoče z uspehom apostolsko delovati med kakim narodom, mora dobro poznati njegov jezik, zgodovino in običaje. Nova ideologija, ki skuša prenoviti vzhodne dežele, vzbuja strah. Nemogoče je, da bi ostali brezbrizni in neobčutljivi ob tako velikem nasprotovanju veri in ob taki skrunitvi svobode. Naša dolžnost je, da molimo, da bi verni vztrajali v sveti veri in da bi luč vere zajela brezbožna srca ter da bi se zaustavila vseuničujoča sila nasprotnikov, da bi ti obrnili duhovno in materialno bogastvo Rusije v resnično korist ljudstva. Pobožnost do Matere božje, ki jo tako zelo cenijo na Vzhodu, nas mora ganiti, saj je vedno živa priča Kristusove oporoke na Golgoti: In učenec jo je (Mater Marijo) vzeli k sebi. (Jan 19, 27).

Vzhod in Rusija svetega očeta silno zanimata. Povedal nam je sledeči dogodek: Ko je bil še patriarh v Benetkah, se je nekoč srečal s časnikarji različnih narodnosti, med katerimi je bil tudi neki Rus. Ta ga je vprašal za nekatera pojasnila in patriarh je ob tej priliki govoril o apostolu narodov sv. Pavlu, ki je imel odprto srce za vse narode. Ker so pa prisotni želeli, da bi jim patriarh vsaj nekaj spregovoril v ruščini, jih je zadovoljil z najlepšim vzdihom verne duše:

»Gospodi, pomiluj!« (Gospod, usmili se).

»Gospod naj se usmili,« je nadaljeval sveti oče, »in odstrani črno noč brezboštva.« Nato je izrazil zadovoljstvo nad delavnostjo Ruskega zavoda, ki ga je nekoč že obiskal in ki uživa, kot je sam ugotovil, velik ugled po svetu.

(Po »Katoliškem glasu«)

SLOVENC

doma in po svetu

Ljubljanski festival v znamenju baleta

Ljubljanski festival, ki je v zadnjih letih postal osrednja poletna kulturna prireditvev v glavnem mestu Slovenije, bo letos stal v znamenju baleta. Za časa Festivala bo namreč od 30. junija do 10. julija v Ljubljani revija jugoslovanskih baletnih skupin, na katerih bodo nastopili baletni ansambli opernih gledališč iz Ljubljane, Zagreba, Beograda, Skoplja in Sarajeva. Sporedno bo pa slovenski gledališki muzej priredil razstavo o razvoju baletne umetnosti v Jugoslaviji.

Novi slovenski doktorji v Ameriki

V začetku junija sta na univerzi Berkeley v Združenih državah bila promovirana za doktorja dva mlada Slovenca in sicer Aleš Ravnik za doktorja farmacije, njegov brat Anton pa za zdravnika.

Odmevi koncerta Slovenske gimnazije v tisku

Koncert Slovenske gimnazije je zbudil veliko zanimanje in vseskozi ugodne odmeve tudi v nemški javnosti, k čemer so znatno pripomogle tudi za učence in njihove vzgojitelje laskave ocene koncerta v nemškem časopisu. Sicer pa je ta koncert s svojim geslom »Pesem povezuje« bil najbolj primeren za ustvarjanje prijateljskega vzdušja med narodi. V prejšnji številki smo že navedli pohvalno poročilo celovške »Volkszeitung«, tukaj pa navajamo še nekaj drugih poročil.

Uradno glasilo koroške deželne vlade »Kärntner Landeszeitung« si je to geslo vzela za naslov svojega z očitno simpatijo za mladino pisanega poročila, ki ima podnaslov »Zbori študentov gimnazije za Slovence so peli v 8 jezikih«, ter nadaljuje: »185 dijakov in dijakinj, ki jih je aplavz polne dvorane še podžgal, je z veliko vneto in visoko pevsko kulturo izvedlo dvourni program, ki je navdal številne starše, goste in profesorski zbor z vidnim zadovoljstvom.« Nato poročilo našteva, da so dijaki v prvem delu peli pesmi v nemškem, češkem, slovaškem, makedonskem, angleškem, ruskem, italijanskem in latinskem jeziku, dočim je bil drugi del koncerta posvečen pesmim v slovenskem jeziku, med »katerimi so bile tudi nekatere v koroškem narječju,« poudarja list. »Vsi zbori so peli večglasno in sicer tako mešani zbor kakor tudi posamezni zbori dijakov, med katerimi se je možki zbor višjih razredov posebno izkazal.«

Pod istim naslovom »Pesem povezuje« poroča celovški dnevnik »Neue Zeit« v obširnem članku o koncertu slovenske gimnazije, v katerem pravi med drugim: »Zelo skrbno pripravljeno prireditev je začel ravnatelj šole dr. Tischler z nagovorom, v katerem je označil najbolj uspešne činitele pri vzgoji pesem in glasbo, knjige in šport. Od vsega začetka je zbudila prijetno pozornost ne le brezhibna disciplina, ampak tudi resna koncentracija pevskih skupin in njihova besedna in pevsko gotovost, kljub temu, da so izvajali svoje točke brez not, poleg tega pa še prijetni način napovedi prof. Fr. Inzka.« Recenzent hvali »dobro glasbeno vzgojo« zborov ter zaključuje: »Obiskovalci so bili navdušeni, kar so pokazali z dolgimi aplavzi; ravnatelj šole pa je s prisrčno gesto nagradil dijake, soliste in zborovodjo s cvetjem.«

»Volkswille« posveča slovenskemu koncertu tudi daljši članek, v katerem pravi med drugim: »Program je segal od lahke narodne pesmi preko štiriglasnega kánona do glasovno mogočnega velikega zbora — ki se je predvsem izkazal pri izvajanju ruske narodne pesmi in slovenskih pesmi — skratka vse, kar si je pri taki pevski prireditvi moč želeli.«

Velja še omeniti bratski »Katoliški glas«, glasilo naših rojakov v Gorici, ki prinaša zelo podrobno poročilo pod naslovom »Pesem si osvaja svet«, v katerem pravi med drugim: »Kdor je prej pogledal spored, se je morda ustrašil, da bo to dolgočasna revija istih pevcev in zborov, ki bodo zapeli, kakor so se pač naučili. Toda tokrat je taka misel bila napačna.« Nato podrobno ocenjuje oba dela koncertnega programa in nadaljuje: »Težo programa je nosil profesor petja dr. Franc Cigan. V njem se vidi, da ni le profesor petja, ampak tudi pedagog. Disciplina, s katero je obvladal okoli 100 grl močan zbor, je bila nekaj izrednega.« Končno ugotavlja: »Gotovo je bil ta nastop izreden dogodek v zgodovini Državne realne gimnazije za Slovence in Koroškem. Slovenska gimnazija v Celovcu je še mlada ustanova. Ima šele pet razredov, toda strnjeno in povezanost med dijaki, profesorji in starši ji daje poročstvo za bodočnost.«

Nova doktorja sta sinova goriškega zdravnika dr. Ravnika in sta v Gorici dovršila slovensko srednjo šolo, nakar sta si poiskala novo domovino onkraj oceana v mestu San Francisco. Sta prva člana slovenske kolonije v tem ameriškem vele mestu, ki sta dosegla akademsko čast.

V Gorici zidajo dvorano

Občinska gradbena komisija v Gorici je minuli teden odobrila načrte za gradnjo dvorane v slovenskem Katoliškem domu v tem sončnem mestu na jugu. Dvorana bo postala središče kulturnega in družabnega življenja Slovencev v Gorici. V kratkem bodo začeli z gradbenimi deli.

Flurbereinigung in Kärnten

Im Kärntner Volksblatt Nr. 11 ist ein Artikel erschienen unter dem Titel: »Für eine Flurbereinigung in Kärnten«, um mit Rücksicht auf die neuerdings geäußerte Unzufriedenheit der Führer der slowenischen Minderheit die Grundsätze zu ergründen, die bei der Lösung des Minoritätenproblems im Vordergrund stehen. In der Einleitung warnt der Verfasser vor dem überspitzten Nationalismus, von dem man sich bei der Regelung dieser innerkärntner Frage nicht leiten lassen dürfe. Es werden dann einige allgemein gültige grundlegende Wahrheiten dargelegt, die im Interesse eines dauernden friedlichen Zusammenlebens der beiden Völker unbedingt beachtet werden müssen, so z. B., daß Sprache und Kultur eines jeden Volkes gottgewollte Erscheinungen sind, Höchstwerte, die einen im Naturrecht begründeten Anspruch auf Achtung und Beachtung haben. Diese schuldige Achtung müßten Mehrheitsvolk und Minderheit einander stets entgegenbringen.

Sodann geht der Verfasser dazu über, zu versichern, daß auf Seite des deutschen Mehrheitsvolkes der gute Wille zu einer gerechten Lösung aller das Lebensrecht der Minderheit betreffenden Fragen vorhanden sei. Er spricht von einer guten alten österreichischen Staatsräson, die seit Jahrhunderten auf die Erhaltung der Sprache, Kultur, Religion und völkische Eigenart anderer Nationen bedacht gewesen sei, um sich ihre Treue und Anhänglichkeit zu sichern. Diese alte Tradition habe auch die Republik bewußt gepflegt und sie nach der unheilvollen nazistischen Zwischenherrschaft konsequent wieder aufgenommen und eingehalten. Es sei aller gute Wille vorhanden um der Minderheit eine Existenz zu sichern, die ihrer Lebensform entspricht, es sei nichts unterlassen worden, um ihre Eigenart, entsprechend ihrer Volkskraft und ihrem Bekenntniswillen, zu wahren. Der Artikelschreiber weist dann auf den mangelnden Lebenswillen der Minderheit hin, den zu ersetzen nicht Aufgabe des Staatsvolkes sein kann. Es sei hier ein natürlicher Assimilierungsprozeß im Gange, der ohne Druck und Zwang vor sich gehe, im Prozeß, den das Mehrheitsvolk nicht fördert und den die Führer der Minderheit nicht aufhalten können. — Es sei schon hier ausdrücklich vermerkt: Der Artikel geht offensichtlich von der Voraussetzung aus, daß Mehrheit und Minderheit in Kärnten einander stets gleichberechtigt gegenüber gestanden sind.

Vom Standpunkt des Verfassers mag der Artikel ein wohlgemeinter Versuch sein, eine brauchbare Grundlage für ein gutes Einvernehmen zwischen den beiden Nationalitäten zu schaffen. Gewiß ist jeder derartige Versuch zu begrüßen, aber der hier vorliegende kann wohl nicht als gelungen und annehmbar bezeichnet werden; denn er fußt ja auf einer völligen Verkennung der geschichtlichen Tatsachen. Die Grundsätze, die bei der Bereinigung nationaler Streitfragen in Betracht zu ziehen sind, hat der Autor richtig herausgestellt, aber geschichtlich unrichtig ist seine Annahme, daß diese Grundsätze in Kärnten auch im

mer in der rechten Weise angewendet worden sind. Es ist allzu leicht, mit einem Wort von der guten alten österreichischen Staatsräson über die nicht nur für das slowenische, sondern auch für das christliche deutsche Volk so schicksalsschwere Ära der deutschnational-liberalen Herrschaft in Österreich und besonders in Kärnten hinweg zu gehen, als ob es nie eine solche gegeben hätte und als ob sie ohne Spuren an uns vorübergegangen wäre. Der Verfasser will offenbar, daß wir mit ihm einen Strich durch diese unglückselige Periode ziehen und uns zu seiner Anschauung bekehren lassen, nach der auf uns Kärntner nie ein Druck und Zwang ausgeübt worden wäre und wir die volle Freiheit in der Entfaltung unserer Volkskraft genossen hätten.

Laßt uns doch die geschichtlichen Tatsachen kurz ins Gedächtnis zurückrufen! Ist es nicht geschichtliche Wahrheit, daß nach 1866 in Österreich der deutschnational Liberalismus das Ruder des Staatschiffes in die Hand genommen hat? Wir können doch auch nicht leugnen, daß dieses Regierungssystem seine Tätigkeit mit einem Rechtsbruch, also mit einem Gewaltakt, begann, nämlich mit der einseitigen Ungültigkeitserklärung des Konkordates mit dem Hl. Stuhl trotz feierlichen Protestes seitens des Vatikans. Und damit wurde in Österreich eine Politik eingeleitet, in der vielfach Macht vor Recht ging. Es sollte uns doch hinreichend bekannt sein, daß die Kirche in Österreich unter dieser kirchenfeindlichen Herrschaft in eine schwierige Verteidigungsstellung

gedrängt wurde, daß sie durch die interkonfessionellen Gesetze, besonders durch das Gesetz über die interkonfessionelle Schule, beim Volke viel von ihrer gottgegebenen Autorität und dem ihr zustehenden Einfluß eingebüßt hat. Mit der Kirche wurde aber auch die christliche Familie, sowohl beim deutschen wie beim slowenischen Volk wie bei allen anderen österreich. Völkern, in ihren heiligen Rechten schwer getroffen. Wir dürfen es auch noch nicht völlig vergessen haben, wie unheilvoll sich die interkonfessionellen Gesetze, die der Hl. Stuhl schärfstens verurteilt hat, auf das christliche Leben im allgemeinen und besonders auf die religiöse Lage der Familie auswirkten. Diese schlimmen Auswirkungen wurden schon damals von tiefblickenden Männern in ihrer ganzen Tragweite vorausgesehen, wie von einem Bischof Jos. Rudigier von Linz, der dem Kaiser in einer Audienz gesagt haben soll: Die Generation, die aus dieser Schule hervorgehen wird, wird Sie dereinst vom Throne stürzen. Ein ähnlich scharfes Urteil hat Papst Pius IX. gefällt. Unterrichtsminister Dr. Drimmel hat unlängst auf einer Lehrerversammlung in Klagenfurt gesagt: „99% der Schwierigkeiten, denen sich die Lehrerschaft in der Schule gegenüber sieht, ist darauf zurückzuführen, daß die Familie an Bedeutung verloren hat.“ Er hätte noch hinzufügen müssen, daß den deutschnationalen Liberalismus die Hauptschuld daran trifft. Wenn das deutschnationale Regime die Familie des eigenen Volkes nicht geschont hat, so hat es noch viel weniger die des slowenischen Volksteils. Dieser Schluß ist ganz naheliegend und wird im folgenden bewiesen werden.

(Fortsetzung auf Seite 8)

Mednarodno priznani umetnik o naši mladini

Gospod Marijan Rus, član Državne opere na Dunaju, mednarodno znani pevec, ki je gostoval v vseh pomembnejših opernih gledališčih v Evropi, na Dunaju, se je — kot smo že poročali — udeležil koncerta Slovenske gimnazije v nedeljo dne 19. junija v Celovcu. Prav radi objavljamo pričujoče vrstice, v katerih nam ta odlični naš rojak izraža svoje vtise o nedeljskem koncertu.

Ur.

Prirediteljem koncerta naše Slov. gimnazije bi bilo treba ob koncu šolskega leta poleg šolskih spričeval izdati še štiri diplome s samimi odličnimi ocenami.

Ravnatelju gimnazije naj bi bila namenjena prva. On je eden tistih vzgojiteljev, ki je praktično dokazal, da ne drže besede tistih teoretičnih pedagogov, ki trdijo, da pri vzgoji današnje »pol-močne« mladine ni mogoče doseči zadostnih uspehov. Ravnatelj dr. Tischler ve, da vzgoja ne spada v rubriko znanosti, temveč v področje umetnosti. V vzgojeslovju ni mogoče postavljati trdnih pravil in nepremičnih formul; tudi tu — kot v celokupni umetnosti — pogosto 2×2 ni 4, temveč 3 ali pa celo 6! Poleg prirojene nadarjenosti je treba vzgojitelju ljubezni in srca na pravem mestu. Ravnatelj stvari ne komplicira, temveč »vzame« enostavno mlade

ga človeka tako kot bi ta moral biti in ne kot takega, kakršen po mnenju diplomiranega teoretika »najbrž« je. In tako ga pripelje tja, kjer ga je v svoji ljubezni do mladine in v navdušenju do svojega poklica že ob pričetku v šolo nepristno ugledal. Ta mladina je disciplinirana, sigurna v nastopu, idealna in — ponosna. To je v prvi vrsti zasluga vodstva in to je letošnji nastop pokazal v hudo veliki meri.

Trideset let delovanja v glasbeno-gledališki stroki mi daje pravico in usposobljenost, da strokovno ocenim delo umetniškega vodje tega koncerta. Današnja mladina se mora učiti več kot smo se svojčas učili mi; ob resnosti študija ji ostane malo časa in priložnosti, da prestopi iz ožjega šolskega področja v tiste vrtove umetnosti, kjer poleg »cvetočih rožic poezije« done »nebeško mili glasovi«. In v tem pičlo odmerjenem času je dr. Cigan našudiral koncert in temu delu posvetil toliko ljubezni, strokovnega znanja in umetniške ter življenjske moči, da tega truda poslušalec, ki kot nestrokovnjak dobi v par urah servirano delo končno produkcijo, tega truda in dela sploh ne more presoditi, zajeti in oceniti. Z dunajskim filharmoničnim orkestrom, v katerem sede sami strokovnjaki-profesorji, se celo slabim dirigentom posre-

čijo pozitivne reprodukcije. V roké mojstra dr. Cigana pa pridejo otroci, ki prinesejo v šolo le lepe a neobdelane glasove prelepe koroške dežele. Not ne poznajo, pravilno dihati ne znajo in celo pravilna izgovorjava jim dela hude težave. Če gledamo na odru verziranega igralca, kaj radi pozabimo, da so tudi njemu ob prvih korakih in nastopih bile roke predolge in kroge v napoto, govor neizoblikovan in kretnje — kot je veliki ruski basist Šaljapin dejal — podobne mlinu na veter. Od prvega koraka začetnika do mojstrovine je dolga pot, strma in polna kamenja. Pa je mojster-pevovodja pokazal, kako je treba hoditi po teh napornih potih in pobral je kamenje s cesti, da so dekleta in fantje hodili korajžno in brez nežgod po njih. Tem nepoklicnim mojsterčkom nadomešča disciplino navdušenje do stvari in spoštovanje do umetnosti. Velik uspeh koncerta je dr. Ciganu pokazal, da je na pravi poti in da mladina, ki občuti ljubezen, resnost in požrtvovalnost vodstva, ne bo razočarala tistih, ki vanjo verujejo. Naš doktor dobro vé, da se vsak reproduktivni umetnik mora tudi na vodilnem mestu podrediti celoti. On ve, da tudi »primus« mora biti primus inter pares, to je, prvi med enakimi, ker vsi »vlečejo za isto vrv«. Zato njemu diploma, z lovorovim vencem okrašena!

In tretja je namenjena vsem ostalim mojsterčkom in mojstrom pevcev. Skoro sto jih je bilo in uspelo jim je ustvariti iz njih skladno enoto! Bilo bi premallo, če bi samo pohvalili odlično izšolan, krasno barvan glas ter čustveno interpretacijo profesorja-solisti. Že dejstvo samo, da javno umetniško sodeluje z mladino, katero med štirimi stenami poučuje in vodi v svoji šolski stroki, je ganljivo in vse hvale vredno. In zdaj še vsi drugi iz vrst mladine! Od malega črnolasega frkolinčka pa do fanta, ki je z energičnim udarcem na klavirju spremljal goslača; od tiste mlade pevke, ki je dopoldne pri maši tik za zadnjo klopjo z angelsko čisto imtonacijo prepevala, pa do tistih, ki že zdaj kar resno vzamejo na znanje, če jih kdo na pol v šali titulira z gospodičnami; od tenorjev, ki so v svetem ognju komaj čakali, da pride muzikalno mesto, kjer bodo pokazali »višine«, pa do tistih basov, ki bodo v par letih, ko jim bo narava razširila prsni koš tako zagrmeli, da bo celo današnja na vso moč akustična dvorana premajhna. Njihovo pravo navdušenje so vrata v kraljestvo umetnosti, njih korajža pa naj jih vodi do tistega ponosa, ki naj — brez nadutosti in domišljavosti — najde svoj izraz v vzkliku: »Mi smo pa mi!«

Četrto diplomu pa izročimo občinstvu, ki se je dobro zavedalo, da prireditelji ne grade betonskih mostov, po katerih naj bi korakale vojaške čete, temveč da spletajo le drobne zlate in srebrne nitke, ki naj povežejo mlade srčke s srci očetov in mater, dedkov in babic, ki so s solzami v očeh mislili na svoja mlada »leta nerodna« in odhajali domov s soncem v duši in s prepričanjem, da je ta mladina res »ta prava!«

Bog naj ohrani zdrave in zavedne vse štiri odlikovance! Po domače jih pozdravlja njihov rojak

Marijan Rus.

FRAN ERJAVEC:

276

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Precej slabše nego intendantska uprava je pa delovala tedaj uprava nekaterih podeželskih merij, kar je kaj lahko razumljivo, ker so bile osnovane te popolnoma na novo in za mere (župane) navadno ni bilo na razpolago sposobnih mož. Ker nad njimi tudi ni bilo dovoljenja nadzorstva, je skušal marsikak mēr zlorabljati svoj položaj predvsem za svoje osebne koristi. Organizacija merij je bila končana šele spomladi l. 1812. in so imele dvojni delokrog, lastnega in prenesenega, kakršnega je prvič uveljavila ravno francoska revolucija in ga poznamo še danes. Francoski mēr je veljal pravzaprav pa uradnika in njegova glavna naloga je bila razglašati francoske uradne odloke (to so vršili navadno ob nedeljah pred cerkvijo) ter skrbeti za red in mir v občini, razen tega so se pa pred njimi n. pr. sklepale tudi civilne poroke. Ker so imeli nižjo policijsko oblast, so lahko nalagali tudi kazni za manjše prestopke. Pri uradnem poslovanju so nosili poseben krog: triogelni francoski klobuk, temnomoder suknjič, čez pas pa šerpo v francoskih barvah (modro-belo-rdečo). V Šmohorju je županoval tedaj Jak. Unterberger, njegov »adjunkt« je bil pa krčmar J. Leitgeb. Vsakemu mēru je bilo dodeljenih nekaj svetnikov (12–20) in občinski tajnik (adjunkt, ta je bil pogosto učitelj). Vse je imenovala oblast sama izmed najimovitejših in najbolj izobraženih mož v občini. V pristojnost merij je spadala uprava občinske-

ga imetja (razen gozdov in pašnikov), vzdrževanje cest in mostov, vzdrževanje šol, skrb za reveže in za zdravstvo, vodstvo matičnih knjig (rojstnih, poročnih in smrtnih) ter izdajanje zadevnih listin, krajevna policija i. dr. Za kritje svojih stroškov so občine lahko prve čase obdržale dohodke od srenjskih posestev, poslopij, užitnin, tržnin itd., a ker so bili njihovi izdatki precejšnji, so jim prepustili še policijske globe, »centimsko« (vinarsko) doklado od zemljiškega, osebne in patentnega (obrnegega) davka ter takse za izpiske iz raznih matičnih knjig. Končno so dobivale še določene odstotke od nekaterih davkov, ki jim jih je v obrokih nakazoval davkar, zato so pa morale občine na drugi strani pripisovati ki plači intendanta, za vojašništvu in invalidni fond, za javno bogoslužje, za priboljške vojaštva, kriti stroške narodne straže itd. Toda gospodarska samostojnost ilirskih merij je bila omejena do skrajnosti. Uradni jezik občin je bil po zakonu francoski, a ker ga župani po večini občin (zlasti prve čase) seveda še niso znali, so uradovali pač v tistem jeziku, ki sta ga znala župan ali njegov tajnik. Proti koncu francoskega medvladja se je pa bajé že tudi precej županov in tajnikov naučilo francosko in so potem lahko tudi uradovali v tem jeziku. Šmohorski domači zgodovinar, dekan J. Pietschnigg, celo trdi, da se je »francoščina uvedla dejansko povsod; najmanjše gorske vasi so dopisovale z oblastmi v tem jeziku«. Ta trditev bo seveda jako pretirana, ne moremo pa dvomiti, da »spisi iz te dobe kar mrgole francoskih besed«.

Več občin je tvorilo kanton. Ti niso imeli kake lastne uprave kakor v Franciji in so bile merije tudi podre-

jene neposredno intendaturi, le glavna merija v kantonu, po kateri je nosil ta tudi svoj naziv, je razpošiljala ostalim merijam v kantonu razne okrožnice intendanta. Tu so se včasih sestajali na skupna posvetovanja vsi meri iz kantona in tu se je vršilo tudi žrebanje rekrutov iz vsega kantona.

Francoska vlada v naših deželah je trajala komaj štiri leta, a že ta kratka doba pomenja za naš narod prvi zgodovinski dogodek nedoglednega pomena. Francozi so prinesli, v nasprotju z dotodanjim preživelim avstrijskim fevdalizmom in policijskim reakcionarstvom, k nam svobodoljubnega duha visoko kulturnega naroda, napredne ustanove in odlično upravo, razširili so naše kulturno obzorje, bili prvi, ki so izkazovali vse dolžno spoštovanje jeziku našega slovenskega ljudstva in nas s tem osvobodili predstave, da ima ikaka tujejezična kultura pravico vsiljevati kakšnemu narodu tudi svoj jezik. Prvič smo Slovenci tedaj zaslišali priznanje, da ima vsak narod pravico do razvoja svoje lastne osobitosti, jezika in književnosti. V tem pogledu pomenja ta doba za nas Slovence pravo narodno prebuditev, kar je ugotovil že tedaj Vodnik v svoji pesmi »Ilirija oživljena«.

Uradni jezik v Iliriji ni bil izrečno določen z nobenim zakonom, vendar je lahko razumljivo, da je postal ta francoski. Poleg francoščine sta se pa še nadalje uporabljali tudi nemščina in italijanščina (ta ni prevladovala le v Primorju in v Dalmaciji, temveč je bila tedaj jako razširjena tudi med koroškimi in kranjskimi izobraženstvom), a poleg teh treh jezikov se je začela prvič v naši zgodovini krepko uveljavljati tudi slovensčina.

(Dalje prihodnjič)

SLOVENJI PLAJBBERK

(† Valentin Lausegger)

V prelepem mesecu majniku smo spremlili k zadnjemu počitku Valentina Lauseggerja, Urbančkovega dedija. Ljubi Bog mu je dal dočakati lepo in visoko starost. Izpolnil je 92 let in bil tako najstarejši v naši fari.

Lepo pripravljen je odšel v večnost. Zadnja leta je obhajal prve petke, rad je vedno molil sv. rožni venec in tudi iz molitvenika, ker v cerkev že dalj časa ni mogel. Bil je naročen na Nedeljo in Tednik in si tako z lepim branjem delal kratek čas, ker mu pač njegova visoka starost težke dela ni več dopuščala.

Posebno ga sedaj pogreša žena, s katero sta se lepo razumela in preživela mnogo let skupaj, saj kot smo poročali, sta lansko leto slovesno obhajala biserno poroko.

(Poroke)

Da bi plajberški rod pa ne izumrl, zato je poskrbel Žarkov Franc in popeljal pred poročni oltar Dušnjakovo Micijo, kjer sta slovesno izjavila, da si hočeta ostati zvesta do smrti in tudi otroke, ako jima jih Bog nakloni, pripravljena vzgajati v verskem duhu.

Nista pa ostala med nami, ampak sta se preselila v Brojansko faro na Spicarjev dom, kjer Mici pridno gospodinji in haužva, mož Franc pa ravna cesto, da je vedno lepo gladka. Saj mi pač zelo neradi slišimo, da ozka, in trnjeva pot vodi v srečo, mi ljubimo široko in gladko, brezskrbno cesto. Katera je boljša in bolj gotova, bi nam vedel povedati Alojz Čertov, ki je zadet od kapi umrl v celovški bolnici.

SMIHEL — KORTE — VELIKOVEC:

(Planinska poroka podjunskega para)

Večkrat je stal sicer svetli avto pred Škrjančevo hišo na Bistrici in smo videli, da je na obisku ženin, vrli Andrej Urbas, kovaški mojster iz Velikovca. — Pa kljub temu nam je prišla poroka Škrjančeve Marice nepričakovano hitro!

Na zadnjo nedeljo pred binkoštni so ju »vrgli« prvič s prižnice in ljudje so se kar spogledali. Škoda se nam je zdelo Marice, ki je kot pridno dekle bila povsod priljubljena. »Velikovčani je niso vredni,« so mledovali nekateri. Pa je baje, kot se sliši, tudi Andrej fant od fare in poštenjak, na katerega ni samo lahko ves kovaški stan ponosen, marveč z njim tudi celo velikovsko mesto. Dolgo je hodil k Škarjancu na Bistrici in nazadnje je le prepričal skrbne Škrjančeve starše, da je božja Previdnost prisodila Marico njemu. Seveda je to posebno za mamo velika žrtev; kajti Marica je podpirala s svojo marljivo delavnostjo res dva ogla pri hiši.

Na binkoštni ponedeljek sta imela Andrej in Marica svojo poroko, pa ne tukaj v šmihelski nižini, tudi ne v megleni dre mavosti Velikovca, temveč v sinjih višinah prelepih planinskih Kort. Ženin si je izbral ta košček naše lepe zemlje in je s

Pri nas na Koroškem

tem pokazal, da gre njegovo hotenje kvišku v neoskrunjeni božji svet, v svet Stvarnikove lepote in dobrote, v svet pristno domače zemlje in besede. V mali cerkvi so se zbrali svatje iz raznih delov Podjune in še preko nje. Saj so bili pevci, ki so zapeli mlademu paru, celo iz Roža. Nekateri vozniki, navajeni lepih cest, so se sicer skozi Korške peči za volanom pošteno potili in komaj čakali, da bi bili mimo vrto glavih strmin, a ko so se smeli ustaviti pred Pristovnikovo gostilno in lično cerkvico poleg nje, jih je minil ves strah in so se vsi zadovoljno smehljali.

Bili so sami globoko verni svatje, izbrana truma vernikov, ki so napolnili cerkvico v Kortah, kjer je nevestin domači župnik iz Šmihela izvršil poročne obrede.

»Zdravje in moč in nedotaknjenost teh planin naj bi bila ženinu in nevesti simbol njunega hotenja in življenja v družini. Kakor smo tu bliže Bogu, tako naj bi mu bila ženin in nevesta bliže tudi v družinskem življenju!« tako so med drugim povedali g. župnik.

Po končanih obredih in sv. maši smo se podali v prostore Pristovnikove gostilne, kjer je bilo tudi za telo izvrstno poskrbljeno.

Preden smo to domače in pristrčno slavlje zaključili, smo pa namesto običajnega »lecmana« pobrali še ofer za dom duhovnih vaj v Tinjah. Lepa misel! Naj bi iz tega novega doma prihajalo v vsej polnosti duhovno življenje v naše družine, tudi v Andrejevo in Maričino! Želimo vama običajno.

Msgr. dr. Hornböck - petdesetletnik

Ni koroškega Slovenca, ki ne bi bil podošen na delo, ki ga je vršila Mohorjeva družba v preteklih petnajstih letih. Za njeno obnovo in vsestranski razmah je bilo ob ruševinah, ki jih je zadala tudi Mohorjevi družbi druga svetovna vojna, treba osebe z železno voljo, z veliko vztrajnostjo in neupogljivo vero v uspeh.

Prelat dr. Podgorc je rešil Mohorjevi družbi premoženje in ji pridobil koncesijo za tiskarniško obrt. Konstituiran je bil stari družbeni odbor, v katerega so odborniki kooptirali dr. Janeza Hornböcka. Kot mlad duhovnik je zastavil vse svoje sile za rast Mohorjeve družbe. Začel je pripravljati leta 1947 prvi družbeni koledar po vojni, kateremu so sledili nato vsako leto redni knjižni darovi.

Mohorjeve hiše v Celovcu so utrpele po bombah veliko škodo. Prostori glavne hiše, ki so še bili uporabni, so bili zasedeni po Angležih in po strankah. Treba je bilo misliti na to, da bi služila hiša čimprej svojemu pravemu namenu. V njej naj bi zacvetelo na novo plodovito delovanje družbe, kateri Slovenci toliko dolgujemo.

Po izpraznitvi glavne hiše je sledila temeljita obnova njenih prostorov, poleg starega poslopja so bile dozidane še tri hiše, s pomočjo vseh Slovencev pa je bila obnovljena tiskarna. Prišlo je do naselitve šolskih sester v Mohorjevem domu, ustanovitve dijaških domov za fante in dekleta, zidave provincialne hiše in izpraznitve hotela Heimlinger za dijake višjih razredov.

Za obnovitvenim delom je stal z vso življenjsko energijo dr. Hornböck, ravnatelj Mohorjeve družbe.

Kot tajnik Dušnopastirskega urada je urejeval dr. Hornböck med leti 1950 in 1953 tudi »Nedeljo« ter si veliko prizadeval za poživitev duhovnih vaj.

Ob njegovi petdesetletnici želimo msgr. dr. Hornböcku predvsem trdnega zdravja in še mnogo let uspešnega dela. Naj Bog blagoslovi njegova prizadevanja za vero in dom. Hvaležni Mohorjani bomo spremljali njegovo delo z molitvijo.

Dr. Hornböck se je rodil 14. junija leta 1910 pri Bavantu v St. Janžu v Rožu. K sprejemnemu izpitu na celovško gimnazijo so ga peljali rajna šlemcinja. Leta 1932 je maturiral z odliko, študiral dve leti filozofijo na celovškem bogoslovju, med leti 1934—1938 pa na Kanizijanumu v Innsbrucku, kjer je napravil v treh letih in pol doktorat iz teologije. Očeta je izgubil med prvo svetovno vojno, mati pa je umrla eno leto pred novo mašo. 24. aprila leta 1938 je daroval prvo sveto daritev. Do 1. januarja leta 1939 je bil nato kaplan v Železni Kapli, nato do 10. maja 1941 v Podgorjah, od koder je bil izgnan in odpeljan z drugimi duhovniki od nacistov v beljaške zapore. Po izpustitvi je bil za kaplana v Wolfsbergu, od 1. 9. 1945 pa je župnik v Podgorjah. Po smrti preč. gospoda dekana Šenka je prevzel vodstvo rožeške dekanije.

Msgr. dr. Hornböck je tudi član škofijske liturgične komisije, od leta 1953 je škofijski duhovni svetnik, od leta 1957 papeški častni kaplan, leta 1958 pa ga je imenoval sv. oče za monsignora.

Dr. V. I.

Kmečki gospodar

lo sreče in božjega varstva v vajinem družinskem življenju. — Šmihelski pevci sicer žalujejo za nevesto, ki je več let z vzorno marljivostjo sodelovala pri cerkvenem zboru. Naj ji sv. Cecilija povrne njen trud v tej obliki, da bodo še tudi njeni potomci peli naše pesmi v božjo čast!

ST. JAKOB V ROŽU
(Zlata poroka)

Redkokdaj doživimo slovesnost zlate poroke. Letnik 1910 je videl 11 poročnih parov, a le Jožefu Egartnerju v Svatnah in njegovi ženi Ani; roj. Gabrijel, Dobernikovi v Svatnah, je Bog naklonil to milost. Bilo je 20. junija 1910, ko so ju tedanji kaplan Franc Mikula, sedaj župnik v Melvičah, poročili v podružni cerkvi sv. Uršule v Svatnah. Preteklo nedeljo, dne 26. junija, so se hvaležni otroci, Neži in Jozelj, Mici in Hanzej, s svojimi družinami zbrali ob svojem skrbnem ateju in

(Dalje na 8. strani)

Odmev na zaključno prireditev gospodinjske šole v Št. Jakobu

Že sta minila dva meseca, odkar sta naši gospodinjski šoli šolskih sester v Št. Rupertu in Št. Jakobu zaključili svoje zimske tečaje.

Ne mislim bralcem klicati v spomin veličastnih sklepnih prireditev ob zaključku, le ena točka programa v Št. Jakobu mi je še danes v spominu.

Da imajo danes mladi kmečki gospodarji težak položaj pri iskanju primerne neveste, je splošno znano. Kako malo je danes deklet, ki bi bile pripravljene stati v življenju ob strani možu kmetu, kako malo je deklet, ki bi bile pripravljene darovati sile svojega življenja našim vernim, slovenskim kmečkim domačijam.

Kot sončni žarek v ta težki položaj so bile besede deklet, ki so ob zvokih in spremljavi harmonike zarajale in zapele:

Svojemu rodu zvesta je
kmetu le nevesta je!

Ker mi je bilo besedilo te pesmi čisto neznan, mislim, da je bilo prirejeno prav za to prireditev.

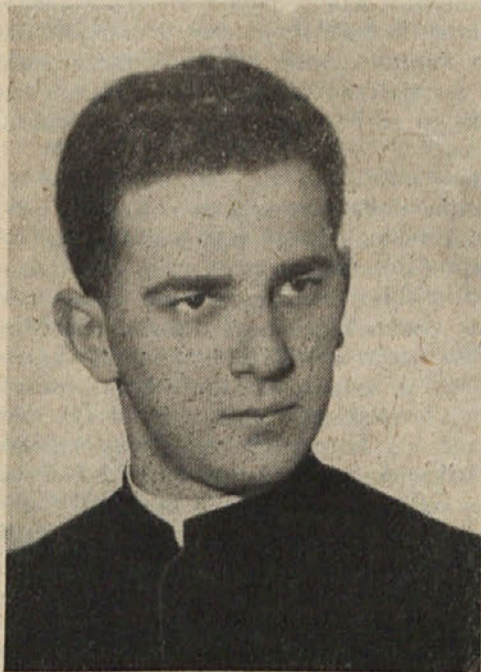
Kakor vsa literatura in prosveta, je prav gotovo tudi pesem nosilka ideje. In prav to je, kar je omembe vredno.

Da se v naših gospodinjskih šolah seznanijo dekleta z vsem, kar zahteva od njih takozvano boljše moderno gospodinjstvo, je že na splošno znano in najboljši dokaz za to so vsakoletne razstave ob zaključkih.

Da pa navaja šola svoje učence še prav posebej in predvsem k ljubezni do našega kmečkega doma, za kar je najboljši dokaz prav ta pesem, je v veliko tolažbo vsem nam, ki nam je pri srcu obstoj naših vernih slovenskih kmetij. To nas navdaja z novim pogumom. Dokler imamo šole, ki v takem duhu vzgajajo naše hčere, lahko še upamo v našo sončno bodočnost.

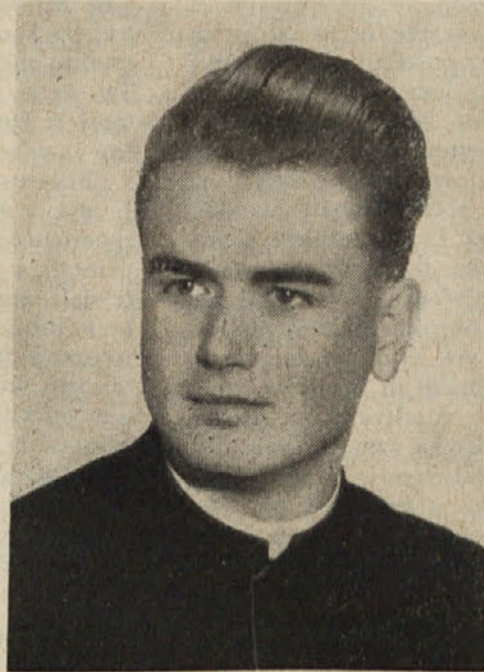
„In stopil bom k božjemu oltarju“

Naši letošnji novomašniki

DAVID IGNAC,

roj. 30. 7. 1932 v Šmihelu. Maturiral 1955 na Plešivcu. Posvečen bo 3. julija 1960 v Celovcu. Nova maša bo 17. 7. 1960 v Šmihelu pri Pliberku. Pridigar: župnik Vinko Zaletel.

HOTIMIC MARTIN,

roj. 9. 3. 1936 v Bukovju pri Dobrli vesi. Maturiral 1955 na Plešivcu. Posvečen bo 3. julija 1960 v Celovcu. Nova maša bo 17. julija v farni cerkvi v Dobrli vesi. Pridigar: mil. kanonik Aleš Zechner.

OMELKO VIKTOR,

roj. 4. 7. 1935 v Tihoji. Maturiral 1955 na Plešivcu. Posvečen bo 3. julija 1960 v Celovcu. Nova maša 10. julija v št. Lipšu pri Ženeku. Pridigar: župnik Andrej Karicelj.

ROPITZ JOZE,

roj. 16. 4. 1936 na Metlovi. Maturiral 1955 na Plešivcu. Posvečen bo 3. julija 1960 v Celovcu. Nova maša bo 10. julija 1960 na Metlovem v Podjuni. Pridigar: kaplan France Božič.

Češnje so zrele

Kdo se ne veseli tega prvega poletnega sadeža, ki je že na zunaj tako prikupen in vabljen, pa tudi tako okusen in poživilja-joč. Žal pa po nekaterih krajih češnjevo drevje bolj ali manj propada, ker ne skrbimo za naraščaj, starejše drevje pa se le malo ali celo nič ne neguje.

Češnje so izvrstno tržno blago, ker so prvo sadje in zaradi tega povsod močno za-želene. Češnje, ki so namenjene za trgo-vino je treba trgati nekoliko prej, preden so prezrele. Seveda je ravno v tem oziru težko zadeti pravi trenutek, ker šele popolnoma zrela češnja dobi svoj pravi okus, ki se razvije šele zadnje dni pred popolno zrelostjo. Vedeti tudi moramo, da češnja v shrambi ne pozori tako kakor n. pr. hruška ali breskev. Zelo napačno je tedaj tr-gati češnje, ko se komaj dobro začno bar-vati.

Namizne češnje moramo trgati s peclji. Iz češenj brez pecljev, zlasti pri mehkih sortah, se izceja sok, kar zelo pospešuje razkrajanje in propadanje plodov. Take češnje se tudi rade umazejo, so mastne in zaradi tega ne posebno slastne. Namizna češnja mora biti suha. Taka pa ostane le tedaj, če ima pecelj. Češnje brez pecljev nimajo v trgovini nobene cene in jih je moč uporabiti le za dom. Niti za vkuhava-nje niso dobre, ker se izcedi iz njih ves sok.

Kdaj obiramo češnje?

Češnje obiramo le ob suhem vremenu, ob hladnih jutranjih ali vsaj dopoldan-skih urah. Mokrih ali od sonca zelo pre-gretih češenj ne obiramo, ker se take hi-treje pokvarijo! Ob dežju je obiranje če-šenj tudi bolj nevarno, ker so veje spolzke. Sploh je treba pri obiranju češenj, zlasti na starih, visokih drevesih, velike pre-

vidnosti. Marsikdo je nepredvidnost pri obi-ranju že plačal z življenjem. Za uspešno in hitro trganje češenj moramo imeti pri-merne, lahke pa zanesljive lestve, ki se da-jo prisljanjati tudi od zunaj drevesnega vrha, da dosežemo tudi skrajne veje, kjer so navadno najlepši in najbolj zreli plo-dovi.

Kako jih shranimo?

Nabrane češnje znosimo v kak hladen, zračen prostor, kjer jih razgrnemo v bolj tankih plasteh, da se ne segrejejo, kar bi silno pospešilo gnitje. Sicer je pa skrbeti za čimprejšnjo prodajo.

Uporaba v domačem gospodinjstvu

Češnje se da tudi v domačem gospodinj-stvu s pridom uporabiti. Sveže so priljub-ljena slaščica za staro in mlado. Pripravne pa so tudi za vsakovrstno predelavo v tr-

pežno obliko. Najbolj običajno konzervi-ranje je vkuhavanje. Nekatere bolj mesna-te sorte se dajo tudi sušiti. Iz češenj lahko pripravimo tudi okusen sok, ki je dober nadomestek za malinovec. Kadar jih je prav veliko, se dajo uporabiti tudi za me-zgo ali marmelado. Predelava v žganje je upravičena samo tedaj, ako je zaradi od-daljenosti ali iz drugih razlogov vsaka dru-ga uporaba velike obilice sadja, ki zori vse obenem, nemogoča.

Kdor češnje kupuje za namizno rabo, naj jih pred uživanjem dobro opere. To pravilo velja sicer za vse sadje, ki ga uživa-mo v presnem stanju, prav posebno pa še za češnje. Ponekod po kmetih je grda navada, da jedo češnje s koščicami vred. To ni le neokusno, ampak tudi nevarno, posebno za otroke. Koščica je neprebavljiva in je le veliko breme za prebavila. Po-kazalo se je tudi, da voda na češnje pov-zroča včasih prav občutne in celo nevar-ne motnje v želodcu. Po češnjah je pijača sploh nepotrebna, ker imajo same na sebi dovolj vode.

Važno o cenah električnega toka

Na mnogih koroških kmetijah, ki imajo poletni nastanjeni letoviščarje, vlada nejas-nost glede cen električnega toka, ki jim ga dobavlja KELAG, kajti v tem slučaju morajo plačati električni tok po drugačnih cenah.

V tarifnih določilih družbe stoji: »Ako so s kmetijskim obratom povezani prostori, ki služijo obrtnim ali drugim poklicnim namenom, je treba za te prostore določiti osnovno ceno po obrtni tarifi.«

Če torej kmetija daje preko poletja v najem letoviščarjem sobe, v katerih so tri postelje in več, bo KELAG obračunavala električni tok v takih sobah, na hodniku in v stranišču po obrtni tarifi; prav tako pa tudi uporabne naprave kot so likalnik, pralni stroj in hišno črpalko za vodo, torej

naprave, ki so v zvezi z obrtjo povezanimi prostori.

Kmetija mora plačati enkratni gradbeni prispevek, ki znaša za luč pri vsakih 100 Wattih 55.— šilingov in za jakost po 500 Wattov 180.— šilingov. Za električne naprave, ki so priključene na nočni električni tok (bojlerji in pralni stroji) je treba plačati le 20 odstotkov gradbenega prispevka.

Višina osnovne cene se obračunava po vrednosti priključka. Pri električnih sve-tilnih napravah obračunajo prvih 100 Wattov vrednosti priključka s 15.50 šil., vsakih nadaljnjih 50 Wattov s 5.50 šil., pri čemer računajo žarnice z jakostjo do 75 Wattov s 40 Watti, žarnice z jakostjo nad 75 Wattov pa z dejansko vrednostjo pri-ključka.

Pri električnih napravah obračunajo mesečno prvega pol kilowatta vrednosti priključka, ki je podvržen osnovni ceni, z 22.— šilingi, vsakega naslednjega pol kilowatta pa s 15.— šilingi. Na to osnovno ceno za eno leto, do katere so prišli na prej omenjeni način, dajejo ob izključno po-letnem oddajanju sob, to je od 1. maja do 30. septembra 60 odst. popusta. Cena za kw je 58 grošev.

Vsak potrošnik ima možnost meriti po-rabo električnega toka v omenjenih pro-storih in napravah s posebnim, dodatnim števcem, da lahko pri večji porabi elek-tričnega toka v kmetijstvu uporablja ta-rifo »L II« pri kateri znaša delovna cena 40 do 48 grošev na Kw, ali pa da ob malen-kostni uporabi tujskih sob zahteva za te prostore tarifo najskromnejših odjemalcev električnega toka.

Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in go-zdarstvo je v 1400 kmečkih obratih izvedlo povpraševanje o položaju kmečkega gospo-dinjstva. Med drugim so ob tej priložnosti ugotovili, da ima 94 odstotkov kmečkih gospodinjstev svoj šivalni stroj. Druga za-nimiva ugotovitev pa je bila, da so dosegli najboljše rezultate tisti kmečki obrati, kjer sta mož in žena bila deležna enake stro-kovne izobrazbe.

ni lahka, Heinz Neunteufel, ganljiv kot zvesti in vestni komornik Daniel, ter oba služabnika Lutzer in Berger, dobra v podajanju in jasna v besedi, Velisek v vlogi Amalije, prilagodljiv Putz kot Hermann, prepričljiv v besedi in gestah, Mayer kot pastor Moser. V celoti dovršena roparska tolpa. Izredne igralske sposobnosti sta pokazala Koppl kot Spiegelberg in Schuhmeyer kot Roller, ki je pa tudi mojstrsko podal prolog. Dober v izražanju in prepričljiv v kontrastih je Herrstein kot pater.

Igrali so skrajšano predelavo drame v prireditvi Harryja Buckwita iz Frankfurta, za kar je Sandler kot režiser priredil dve sliki na odru: prostor v graščini s stopnicami in gozd z glavnim stanom razbojnikov. Ti dve odrski opremi sta zadostovali za dvanajst slik, ki so se ob razvijanju dogodkov tekoče vrstile brez večjih sprememb scenarija. Do-bra zamisel je bila uvajati in zaključevati prizore z glasbo (vodstvo Norbert Artner), čeprav ta ni vedno vsebinsko harmonirala z dramo; vendar pa igralcem nihče ne bo verjel, da bi ne znali zapeti razbojniške pesmi brez pomoči glasbil in zvočnikov.

Uspeh je bil prepričljiv. Z daljšim ploskanjem, ki je ponovno privabilo igralce na oder, so gledalci dali duška svoji navdušenosti. Še mala pripomba: prižgane svaljčice niso častile muze Melpomene, temveč motile bližnje gledalce. Vendar uspeha igralcev to ni moglo zmanjšati.

Šoferski kotiček

Za otroke daljše vožnje niso zabava

Kdor ljubi svoje malčke, se bo potrudil olajšati jim vožnjo z avtomobilom kar se le da. To bo pričel že pri dojenčku s tem, da ga bo položil v košarico ali torbo, ki se ne more prevrniti. Otroci, ki sedijo dru-gim sopotnikom na kolenih ali ki jih pre-metava v avtomobilu sem in tja, so vsega občudovanja vredna bitja. Ko je čas doje-nja, je treba avtomobil ustaviti! Poskako-vanje in tresenje med dojenjem, bo povzro-čilo v dojenčkovi notranjosti pravo revolu-cijo. Povračanje in druge nevšečnosti bodo vzele več časa kot kratek odmor ob času do-jenja. Na splošno pa so ravno dojenčki najbolj pohlevni sopotniki na daljših vož-njah, kajti večino kilometrov prespijo.

Drugačna bitja pa so otroci od enega do 12 let. Če se nam čisto majhne še posreči ukrotiti v obešenem sedežu, pa pomeni želja po gibanju pri odraslejših hudo pre-izkušnjo za živce vseh ostalih. Džimo se zato načela: nobenih dolgih potovanj z otroki. Bolj pametno in zdravo je napra-viti krajši izlet v naravo, kjer se ustavimo in pustimo otroke, da se nanorijo v zele-ni prirodi. Vseeno je kaj počnemo, glavno je, da sploh nekaj počnemo na svežem zra-ku. Če imamo dovolj, se peljemo še malo dalje, kjer spet izstopimo in damo otrokom priložnost, da skačejo po mili volji, da se okopajo, natrgajo cvetic in podobno.

Izbijmo si iz glave misel, da imajo otroci posebno veselje z ogledovanjem spome-nikov, muzejev in podobnih zanimivosti na daljših krožnih potovanjih. Za otroka je veliko bolj zanimiva razpadla koča, kot pa muzej v Rimu ali Parizu.

Ako pa se ne da napraviti drugače, kot da vzamemo otroke s seboj na dolgo poto-vanje, tedaj se moramo pač temeljito po-brigati za njih udobnost. Doraslemu telesu priložnostni napor ne škoduje, za otroke pa je dolgotrajno sedenje, slab zrak, vibra-cije in ropot škodljivo. Torej se moramo zavoljo njih med potjo večkrat ustaviti in napraviti kratek sprehod ter si privoščiti majhen prigrizek. Toda res le prigrizek!

Otroke za dolgo pot temu primerno oble-čemo, da se lahko po mili volji pregibajo in jih nič ne tišči. Paziti je treba, da ni pre-piha v vozu, sicer bodo imeli kaj hitro vnete oči, trganje v ušesih ali nahod.

Pa še eno, kar pa je posebno važno: tudi če bodo otroci še tako prosili, da jih pu-stimo sedeti spredaj, jim tega nikakor ne dovolimo. Kaj lahko je to za nje smrtno-nevarno. Že močno zaviranje, na katero ni bil nihče pripravljen, lahko povzroči hudo nezgodo, kajti otroško telo, ki ni-ma prave teže, kaj hitro zleti proti vetro-branu ali armaturni deski. Posledica je iz-bit zob, zlomljena nosna kost če ni še kaj hujšega.

Zato naj otroci vselej sedijo na zadnjih sedežih! Mi pa moramo voziti še bolj skrb-no kot sicer.

Ali 50 ali samo 8 kg

Ako imamo oprano perilo, ki ga obeša-mo, kar v škafu ali košari na tleh, tedaj se moramo za vsak kos pripogniti prav do tal in ga dvigniti do višine vrvi. Povprečno računamo, da tehta kos perila 1/4 kg. Ne vzdignemo pa vsakokrat samo četr-t kilograma, prišteti moramo še težo zgornje-ga telesa, to se pravi povprečno še 50 kg. Torej dvignemo pri 50 kosih perila, ki ga pobiramo s tal in obešamo na vrvi, 50 krat po 50,25 kg ali skupaj 2512,50 kg.

Če pa naredimo košari za perilo kolesa, kot jih imajo košarice za dojenčke, ali če postavimo škaf na dovolj visok pod-stavek, se nam pri obešanju ni treba več pripogibati. Namesto da bi dvignile vsa-kokrat po 50,25 kg, dvignemo zdaj le 8,25 kg, in sicer je to teža kosa perila (25 dkg) in teža rok (8 kg). Pri 50 kosih preložimo le breme, težko 412,50 kg torej 2100 kg manj kot v prvem primeru.

Te številke dovolj nazorno kažejo, kako je mogoče z malenkostno izpopolnitvijo zmanjšati telesni napor pri delu.

Kaj postavimo v tujsko sobo

Šele potem, ko smo stanovanjski prostor pripravili, kakor je bilo povedano, postavi-mo vanj potrebno pohištvo. Vse je lahko preprosto, biti pa mora snažno in uporab-no, t. j. da lahko vsak kos brezhibno upo-rabljam, za kar je bil napravljen.

Postelja, omara za obleko in perilo, umi-valnik, mizica in stol je vse, kar spada v tujsko sobo. Več pohištva, kot je potrebno, samo jemlje prostor in dela na stanovalca vtis, da smo nakopičili v njegovo sobo vse tiste stvari, za katere druge nismo našli prostora. V tujsko sobo ne spada tudi no-ben predalnik, omara ali kaj sličnega, kjer mi sami shranjujemo svoje reči, katerih ne moremo hoditi iskat, ko je soba zase-dena, ne da bi neprijetno nadlegovali in motili stanovalca. Nič ne sme ležati na omari ali za njo po kotih, pa tudi sten ne preobložimo preveč. Pomniti moramo, da je večina okraskov, ki imajo za nas spo-minsko vrednost, za tujca brez pomena in bolj za nabiranje prahu kot za okrasek. Soba z lepim razgledom v zeleno ne rabi dosti okraskov.

Postelja naj ima snažne žimnice in odejo ter lepo oprano perilo. Odeja za poletje

ne sme biti pretopla, zato pa naj bo še kak koc pri rokah, če nastopijo zelo hladne noči. Glede blazin so želje zelo različne, vendar pa dve navadno zadostujeta. Po-steljo posteljemo natančno, to se pravi, rjuhe naj bodo od vseh strani dobro zatla-čene, da ne lezejo sem in tja. Poleg po-stelje je dobrodošel košček preproge, da ni treba stopiti iz postelje takoj na mrzla tla.

Omaro znotraj zbršemo z vlažno cunjjo ali še bolje umijemo in pustimo posušiti. Istočasno se notranjščina dobro prezrači. Če police niso več posebno lepe, jih oblo-žimo s čistim, belim ovojnim papirjem, ki ga pripnemo. V omari naj bosta dva obe-šalnika za obleko in dve ali več poličk za perilo. Tudi poseben prostorček za obu-tev pride prav.

Na umivalnik, ki je lahko železen ali le-sen, spada velika umivalna skleda in vrč z vodo, skledica za milo in kozarec za umi-vanje zob. K umivalniku spada še vedro za izlivanje in več brisač. Za papir in dru-ga odpadke je dobrodošel koš za papir, ki ga postavimo k mizi ali v primeren kot. Šopek domačega cvetja v preprostem gli-nastem lončku prijetno poživi sobo.

KULTURNI OBZORNIK

Schillerjevi „Razbojniki“ v Brežah (Friesach)

Breže, nekdanjane zaradi dobro ohranjenega mestnega zidu z vodnim jarkom, kjer so obiskovalci občudovali gotski kor v farni cerkvi, krilni oltar v benediktinskem samostanu in uživali lep razgled po metniški dolini s Petersberga, kjer je še ohran-jena cerkev iz 9. stoletja s freskami in paramenti, beležijo vsako leto več obiskovalcev in slove vedno bolj ob uspešnih prireditvah na odru na pro-tem.

Malokdo je prerokoval igralski skupini, ki se je pred enajstimi leti zbrala okrog agilnega arhi-tekta Sandlerja, preuredila razvaline nekdanjega škofijskega gradu na Petersbergu v oder na pro-tem in začela predvajati klasične drame, tolik uspeh, da so Breže zaslovene preko deželne in dr-žavne meje. Pravo tradicijo so si že ustvarili igral-ci, kar je pokazala tudi letošnja premiera Schil-lerjevih „Razbojnikov“. Kljub deževnemu vremenu, ki je sicer dalo širši okvir za vživljanje v življenje rokovanjcev, je prihitelo na prireditev skoraj tisoč gledalcev iz Koroške in štajerske, pa tudi iz dru-gih zveznih dežel. In niso bili razočarani.

Z vsa prepričljivostjo so podali tipprostovoljni igralci delo, s katerim si je še mladostni Schiller

v letih pred francosko revolucijo ustvaril sloves dramatika. Revolucionarne težnje so motiv te dra-me; vendar nedostatkov zakonov in nepoštenosti oblastnikov ni moč izenačiti z zločini in maščeva-njem; intrige in pohlep po oblasti brez izbire sredstev vodijo tudi podlega človeka v pogubo, revolta pa je nevarna podležu samemu prav tako kot okolici.

Mojstrsko sta podala glavna igralca Sandler in Möblacher vlogi Franca in Karla, ki si kot Kajn in Abel in še mnogi drugi primeri v zgodovini stojita nasproti in tirata dogodke do viška in v razplet. Vsako priliko izrabi prvi, z mimiko obraza in s prilagoditvijo gest, da poda karakter brezna-čajneža, ki z zvijačno podlostjo stremi po oblasti; sladek, ko se je treba prikupiti, tiran, ko je na višku. Prepričljiv v podajanju kot poklicni igralec je drugi, jasev in besedi, čustven v bolesti, do-sleden v dejanju prav do zadnjega, do žrtve svoje ljube in sebe samega.

Pa tudi ostali so dobro rešili dane vloge: pri prizorih v dvorcu in pri podajanju roparske tolpe. Karel Benesch kot graščak Moor, oče razdvoje-nih bratov, katerega vloga zlasti ob zmračitvi uma

Prvo pismo fantom:

Mladi prijatelj, poln si nemira . . .

Dovoli, da se s teboj v bodoče od časa do časa pogovorim o vsem, kar tebe najbolj zanima in o čemer tako nerad nadleguješ druge. Saj so to vprašanja, o katerih sicer mnogo razmišljaš, a jih nikomur ne zaupaš; tičejo se prav tebe in tvojih najskritejših doživljanj.

Mlad si in novo porajajoče življenje s tisoč zagonetkami in željami se poraja v mladih prsih. Polno skrbi se poraja v mladi duši in iz globočine nemirnega srca vre sto vprašanj, ki se zrcalijo v široko odprtih očeh: kaj naj naredim . . . ?

Dobro Te poznam in vem, da si pogumen in navdušen fant, ki hoče biti dober in iz sebe nekaj lepega in velikega napraviti. Toda zadnje čase postajaš tak, da te ni več spoznavati. Nekaj posebnega se godi v tebi. — Vse vre in kipi v tebi, podobno si sladkemu moštu, ki mora prekipeti, da bo iz njega dobra pijača. —

Ampak, ko drugi tega nočejo umeti. Kar čez noč si zrastlel in sedaj se smejejo tvoji neokretnosti. Noge so predolge, roke kar zvone ob hlačnicah, glava se prav tuje počuti na podaljšanem vratu; ves si nesrečen! V tvojem srcu pa se je vzbudilo novo, doslej nepoznano hrepenenje, ki mikavno vabi v daljne tuje kraje . . .

Zaskrbljen se vprašuješ, kaj in kako?

Na prehodu dveh dob sil. Iz polsanjavega otroka, ki je do sedaj živel v tebi, se razvija mož. Otrok se bori z možem. Kakšen bo izid? Zmagal bo mož. Prva znamenja so že tu. V tvoj gladki, dobrodušni obraz se že ršejo prve moške poteze. Glas se je znižal in če te nihče ne vidi, stopiš pred ogledalo in skušaš s konci prstov ujeti prvi mah, ki sramežljivo poganja pod nosom.

Kakor zunanost se spreminja tudi Tvoja notranjost: srce in pljuča, možgani in vse živčevje se krepi in dozoreva. Razvija se tudi tvoja duševnost, toda mnogo počasneje in komaj dohaja bujni razmah telesnih sil. Sploh si pa zelo nestalen, muhast in kar težko ti je ubogati. Sam že hočeš nekaj pomeniti. Poln si načrtov, a drugi imajo tako malo razumevanja, zato si večkrat potrt in do smrti žalosten . . .

Za vse te pojave veš in jih le preživijo čutiš v sebi. Zato te bo bolj zanimalo, odkod te velike spremembe v tebi. Pokazati ti hočem naravni vzrok in te hkrati opozoriti, zakaj je vsa nadaljnja tvoja usoda odvisna od tega, če boš v teh prehodnih letih gospodar svojega telesa in svojih čustev.

V moža zoriš v tem času. Toda v možu je vendar vse tako krepko in ustaljeno, v tebi pa same nestalne vihravosti, boš ugovarjal. Ali more to mladostno kipenje doprinesti kaj k možkemu ustaljenju?

Na ta ugovor ti povem, da prava moškost nikoli sama po sebi naenkrat z brki vred ne pade z neba. Zares da je na svetu mnogo mož z močnimi pleči in nizkim basom, pa so kljub temu velike šleve. Značajnosti si niso izklesali v bojih mladih dni in to jih kvari celo življenje.

Dobo, v kateri si, bi mogli imenovati čas dozorevanja. V tvojem telesu se razvijajo sile, ki te usposobijo, da boš nekoč tudi ti mogel posredovati življenje drugim. Treba je samo, da postaneš gospodar teh skrivnostnih sil v tebi. Radi izvirnega greha nam je namreč odvzeta odlika svobodnih človeških otrok in smo postali reveži. Nikjer pa ta greh ni zapustil tako poraznih posledic, kakor ravno v odnosih spolnosti.

Znano ti je, da imajo tudi živali spolni nagon, ki pa je z naravnim zakonom omejen na določene čase in meje. V človeku pa je ta nagon teh zakonitosti oproščen; vladati ga mora pamet in svobodna volja.

Ta najmočnejši nagon v človeku pa nikakor ni ubogljiv in se vedno upira gospodarstvu volje. Tudi je zelo zapeljiv, zato vpliva vabeče na razum, zraven pa še pritegne domišljijo, čute in duševnost, da tako prisili človeka k predaji.

Fant, če ne paziš in se ne upreš tej poželjivosti takoj spočetka, bo zagospodovala nad teboj s strašno tiranijo. To je slepa sila, ki, če ni ukročena, zgrabi svojo žrtev kakor vrtnec in jo požre. Že mnogo prej pa je vzela človeku vsak smisel za kaj višjega; luč vere ugasne in jo iztisne iz duše in v temi obupa žene svojo žrtev v večno pogubo.

Bog je dopustil, da se pojavi ta nagon v tebi že v času, ko še nikakor ne moreš misliti na zakon. Zato se moraš v tem času

Apostola Slovanov

Ako bi imel kateri drugih narodov v svoji krščanski zgodovini tako velike apostole, kot sta Slovanom sveta brata Ciril in Metod, bi vse drugače širil njih slavo med narodi. Mi poznamo in slavimo tuje; na svoje pa tako brž pozabimo, pa četudi so toliko odličnejši.

Slovanska apostola sta v krščanski zgodovini morda edinstveni primer v tem, da sta velika ne samo kot misijonarja, ampak prav tako tudi kot kulturna delavca, ki sta položila globoke in trdne temelje bodoči slovanski kulturi in sta velika obenem kot svetniški osebnosti.

Pogosto se poudarja, kako važno je bilo krščanstvo v zgodovini med narodi tudi na kulturnem polju. Krščanstvo je obenem z vero širilo in poglobljalo med narodi tudi kulturo ali vsaj ustvarjalo ugodne pogoje za njen razvoj. Morda ni primera, kjer bi bil misijonar v večji meri tudi res kulturni delavec, kot sta bila brata Ciril in Metod med Slovani. Krščanstvo je v prvih stoletjih po Kristusu pokristjanilo narode ob Sredozemskem morju, kjer so bili zelo na visoki stopnji kulture; vse te je kmalu pokristjanilo. Med sosednjimi slovanskimi narodi pa je v času, ko so k njim prihajali prvi apostoli oznanjati krščansko vero, kultura šele nastajala. To kulturo so v veliki meri prinašali krščanski misijonarji in tako je bila ta kultura že v početkih nekako posvečena in krščanska. Kako se je to zgodilo, nam posebno lepo kaže delo bratov Cirila in Metoda, ki sta v devetem stoletju prišla iz Grčije med južne Slovane.

Pretrsljivo je brati iskrene besede slovenskih knezov z Moravske, Rastislava in Svetopolka, ki sta prosila v Carigrad misijonarjev: »K nam so prišli mnogi učitelji iz Italije, Grčije in Nemčije ter nas učili različno. A mi Slovani smo preprosti ljudje in nimamo nikogar, ki bi nas poučil v resnici in jo razumljivo razložil. Daj torej,

gospodar, pošlji nam takega moža, ki nas bo učil vso resnico.«

Taka moža sta bila brata Ciril in Metod; cesar Mihael ju je poslal na prošnjo slovenskega kneza na Moravsko, ki se je takrat raztezala med današnjo Slovenijo in Slovaško. Slovenom sta govorila slovensko, ker sta, čeprav po rodu Grka, iz slovanske okolice Soluna, dobro znala slovenski jezik. Da bi njuno delo bilo bolj uspešno in trajnejše, sta dala Slovanom še pisavo, katere do takrat še niso imeli. Jezikoslovci

Šolske prireditve na Primorskem

Že od ustanovitve slovenskih srednjih in ljudskih šol na Primorskem, med in po drugi svetovni vojni, so v navadi ob koncu šolskega leta nastopi in razstave šolske mladine. Tako naj bi učenci pokazali, česa so se tekom leta naučili, kako znajo nastopati in samostojno podajati. Take nasto-

prav občudujejo natančnost te pisave, ki se je imenovala glagolica; saj je v njej tako dovršeno mogoče izraziti vse govornjene besede v vseh različnih glasovih.

Tako je slovanski jezik bil po oznanjevalcih Kristusove vere v svojih prvih zapiskih posvečen, da služi Bogu. Molitve, pridige, prevodi svetega pisma in cerkvenih pisateljev so bile prvo, kar je bilo zapisano v tem jeziku.

S pomočjo pisanih knjig, ki so služile svetima bratoma in njihovim učencem pri misijonskem delu, so Slovani dobili nov obredni ali liturgični jezik, ki je bil razumljiv plemenom, ki so bivali med Jadranskim morjem in srednjo Evropo. Je to staro slovansko bogoslužje, katero se je ohranilo še do danes in je v rabi še v nekaterih škofijah ob Jadranskem morju. Pod vplivom teh starih pravic do slovanskega bogoslužja imajo južni Slovani med zapadnimi narodi doslej izreden privilegij slovenskega oziroma hrvatskega obrednika, kot ga nimajo veliki narodi. Na splošno je na kulturnem polju med Slovani zasluga svetih bratov neprecenljiva. V priznanje in v spomin na te njune zasluge imenujejo še danes vzhodni Slovani svojo pisavo po sv. Cirilu cirilico.

Sveta brata Ciril in Metod sta bila pred tisoč leti apostola Slovanov in velika misijonarja. Toda njuno delo je tako izredno veliko in svojevrstno, da bi ju še danes smeli smatrati za sodobne ali moderne. Saj sta že takrat uporabljala način in sredstva za svoje sveto poslanstvo kot to delajo moderni misijonarji. Prilagoditi sta se znala ljudstvu in mu ustvarila temelje samobitne narodne kulture.

Podala sta najlepši vzgled združene ljubezni do vere in naroda in znala sta najti pravo skladnost slovanstva in krščanstva. Zlasti pa sta postala s svojim versko-kulturnim delom simbol bratske skupnosti v Kristusu in klic k duhovni edinosti Vzhoda in Zapada.

Bodi zaposlen!

Néšetokrat smo že sami ugotovili, da ne moremo biti ob istem času živo pozorni na dve popolnoma različni stvari. To je dušeslovni zakon, katerega mora upoštevati vse dušeslovje. Ali smo pozorni na eno ali drugo stvar, ali pa dojemamo dve stvari istočasno, toda zelo površno.

V prizadevanju, da se ohranimo dobre in plemenite, se moramo vztrajno in odločno zoperstavljati notranjim slabim nagnjenjem in zunanjam slabim vplivom. Zelo uspešen način boja proti zlu je stalna zaposlenost našega telesa in duha. Kadar je namreč kdo zelo zaposlen z delom, ga zlo ne more prevzeti; v brezdelju in lenarjenju je pa človek zmožen vsake grdobije. Zato so prebivalci goratih in manj rodovitnih dežel na splošno bolj нравni in zdravi, ker jih trdo delo močno zaposluje in utruja. Prav tako je znano iz zgodovine starih narodov, da so bili močno in zdravi, dokler se niso pomehkuzili in se v bogastvu predali brezdelju. Ko so delo prepustili sužnjem, so začeli propadati.

Veliki škof Slomšek je zapisal mladini v opomin: »Rja sne železo, lenoba pa mlado telo, ako praznuje.« Znan je tudi star pregovor, ki pravi: »Lenoba je vseh grdob grdoba.«

v težkem boju usposobiti, da boš imel tudi pozneje sebe v oblasti.

Zaradi teh pojavov v Tebi se zato nikar ne vznemirjaj. Ta nagon, ki se v tebi pojavlja, ni sam na sebi nič slabega! Poniževalno pa je za tebe, če dopustiš, da ti nižji nagoni usuznjajo tvoj razum in tvojega duha vobče.

Končujem, še enkrat ti topla naročam: Nič ni častnejšega za mladeniča, kot biti zmagovit borec. Zato pogum in pokaži, da zares zoriš — v moža.

Pozdravlja te

Tvoj duhovni prijatelj.

Vsako telo potrebuje počitka, če naporu dela. Kdor mesece in mesece brez počitka dela, je potreben počitnic in oddiha. Toda tudi takrat se je treba primerljivo zaposliti s športom, zabavo, izobraževanjem, branjem in podobnim.

Dokler se gorski potok mora riniti skozi skalovje in se loviti preko strmin, je njegova voda sveža in čista. Bistre ribe brzijo po njej; sonce in zvezde se ogledujejo v njegovih čistih tolmuhih. Ko pa je iz potoka nastala reka, ki se leno vije po dolini, je njegova voda blatna.

Delo ali vsaj zaposlenost je mlademu človeku močan varuh plemenitosti in izvrstna opora za krepost. S telesnim delom si krepimo moč; spoznavamo pa tudi svoje zmožnosti in spretnosti. Pri telesnem delu se duša uči pazljivo nadzorovati telo in imeti pregled nad harmoničnim razvojem telesnih sil; to jo varuje enostranosti. Ročno delo nam torej vzgaja čut točnosti in odgovornosti za še tako nepomembna dejanja. Brzda nam domišljijo in jo pametno naravnava, da sanjavo ne bega. Resno izvrševanje telesnega, ročnega dela nas tudi uči spoštovanja do vseh telesnih delavcev in do njih proizvodov.

Cerkveni pisatelj sveti Hieronim, ki je živel v četrtem stoletju in je bil doma v mestu Stridonu, v današnji Dalmaciji, je bil zelo vroče narave. Imel je težke boje s samim seboj, da je ostal pošten. Da bi bil dovolj zaposlen, se je vneto lotil učenja hebrejskega jezika. To je bilo takrat zelo težko, ker niso imeli za to potrebnih učnih knjig. Pa se je izvrstno naučil jezika in še danes rabimo njegove prevode svetega pisma.

Ko je nekoč neki fant vprašal resnega Hieronima, kako bi najlažje v sebi premagal uporno naravo, mu je ta odvrnil: »Vedno kaj delaj, da te hudobni duh nikoli ne dobi brez dela.«

pe pripravi skoro vsaka šola na Primorskem; zlasti pa so v tem pogledu delavne manjše šole na podeželju. S tem je dano veliko priznanje primorski mladini in prav tako tudi požrtvovalnim učiteljem, ki si povsem prostovoljno in iz ljubezni do dela med slovensko mladino naložijo to nelahko delo.

Tudi letos so ob koncu šolskega leta, ki se je na Primorskem zaključilo že konec maja, skoro vse šole na Tržaškem in Gorškem priredile šolske nastope in razstave. Nekatero so bile prav lepo pripravljane in tudi dobro obiskane.

Med vsemi številnimi letošnjimi šolskimi prireditvami na Primorskem je gotovo najboljše uspela dijaška predstava v Avditoriju v Trstu. Pod dovršenim vodstvom profesorja Peterlina so dijaki realne gimnazije igrali Anouilhovo: »Antigone«. Poročilo pravi, da je bilo za tržaške Slovence prvo prijetno presenečenje že to, da je bila velika dvorana sredi mesta dobro zasedena, drugo pa, da so mladi igralci tako dovršeno odigrali vloge zahtevne igre.

Deklica z dvema srcema

Zdi se kakor v pravljici. In vendar je resnica. Zdravniki bolnišnice v St. Germain-en-Layce v Franciji so z Röntgenovimi žarki ugotovili, da je 16-letna Carmela de Felice, doma iz Barija v Italiji, deklica z dvema srcema. Že kot majhna dveletna deklica je po neki otroški bolezni začutila prve motnje pri srcu. Pozneje so se te motnje povečale, toda italijanski zdravniki so z velikim začudenjem odkrili poleg normalnega še drugo prav tako delujoče srce. Dekle bo morala ostati pod strogim zdravniškim nadzorstvom najmanj tri leta. Med tem časom bodo zdravniki natančno preučili delovanje vsakega srca posebej in skušali pripraviti operacijo, če bo mogoče.

ZA CIGARETE IN VINO

Neka gospodinja iz Padove je vložila na sodišču tožbo proti svojemu možu. Obtožila ga je, da jo vsak večer pri kantarh z raznimi ukanami opehari za tisoč lir. Mož se je zagovarjal, da karta z ženo samo zato, ker prvega izroči vso plačo in mu nič ne ostane za cigarete in za vino. Sodišče se je postavilo na njegovo stališče, češ da ni mogoče govoriti o posebnih ukanah, če mož dobiva nazaj prisluženi denar . . .

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Pred petnajstimi leti

Z bralci našega lista kramlja Alojzij Vauti, selski župnik

(Nadaljevanje)

Na poti v Dachau

Na Markovo, 25. aprila, zjutraj ob štirih, ko je bilo še temno, nas je zbudil hrup na hodnikih, tekanje gor in dol in glasno klicanje. Nihče od nas ni vedel, kaj se je zgodilo. Vstali smo in čakali. Ko so nam izredno zgodaj prinesli kavo, smo slišali povelje: vsak naj vzame s seboj skledico z žlico in eno odejo in se pripravi na pot. Kam, nihče ni vedel.

Zvijem debelo volneno, v kaznilnici stvano odejo. A kako jo nositi, ta dosti težek in neroden zvitek? Prefrigani Rosental jo koj potuhta. Z rjuhe nacepi po 4 prste široke trakove. Preostali del rjuhe si ovijem okoli telesa na srjaco, trakove pa zvežem in si jih uredim kot naramnice pri nahrbtniku. Za te naramnice porinam na hrbet odejo. Skledo privežem k naramnici, obenem pa s prostimi rokami lahko naramnice tako držim, da mi teža odeje ne pritiska preveč na rame. Moji sojetniki si pomagajo na podoben način.

Okoli šestih smo tako opremljeni zapustili celico. Gnali so nas na dvorišče in postavili po štiri v dolgo vrsto. Vklenili nas niso, ker za 2800 mož ni bilo dovolj železja. Nekdo je vedel povedati, da je ponoči iz Münchena dospelo povelje, naj se vsa kaznilnica izprazni in jetnike spravi v Dachau. Zaklali so v naglici nekaj svinj, natovorili voz s kruhom in prekajenim konjskim mesom. Okoli pol osmih je okoli 2 km dolga vrsta ujetnikov odrinila po cesti v smeri proti Landshutu, za njo pa je par konj vlekel voz z živževem.

To je bila res izredno čudna Markova procesija! Bilo je lepo vrgredno jutro. Sonce nas je toplo ogrevalo. Po dolgih tednih spet enkrat v prosti naravi. Vse je zelenelo, ob hišnih stenah so bila drevesa že v cvetju. Vsa ta naravna krasota nas je navdajala z veseljem, ki je spodrinilo skrb, kaj bo z nami.

Okoli desetih so se na obzorju pojavila vojaška letala zaveznikov. Kmetje so bežali s polja ali se stisnili v cestni jarek, mi pa smo korakali dalje, kakor da se to nas ne tiče. Pa v resnici nismo bili v nevarnosti. En letalec se je spustil čisto nizko nad nas in se prepričal, da nismo vojaki, marveč ubogi jetniki. Zato nam od letalcev ni pretila nobena nevarnost. Pač pa smo bili priča boja v zraku. Nemška flak je zadela letalo, da je goreče padlo na tla blizu nas, pilot pa se je rešil s padalom.

Na cesti naletimo na razmesarjene konje, ki jih je zadel kos bombe. Ob cestnem robu vidimo tu in tam mrtveca, tudi v jetniški obleki. Je pač gotovo tukaj že pred nami marširala jetniška kolona in je kateri obnemogel ali bil od straže ustreljen.

Opoldne smo ob cesti počivali in použi-

li svoj košček kruha in konjskega mesa. No, tega sem malce še prihranil, da sem ga še popoldne medpotoma žvečil in požiral s slinami.

Hoja je bila čim dalje težavnejša. Cokle so bile nerodne in hoja v njih prava muka. Prsti so me žgali in krvaveli. Vsled oslabelosti mi je postajala tudi odeja vedno težja. Pa tudi večini tovarišev ni bilo nič lažje. Dobrosrčna štajerska fanta Alič in Zorko sta bila vedno v moji bližini.

Zvečer so nas nagnali na neki travnik in nas na vseh straneh zastražili. Dež je malo rosilo. Štirje smo legli tesno skupaj na eno razprostrto odejo, ostale pa naložili nase. Tako smo se skušali v hladni in mokri noči zavarovati proti mrazu in s spanjem okrepiti utrujene ude.

Prvi dan smo morda prehodili kakih 30 km, naslednji dan niti toliko. Pešali smo vedno bolj, največ zaradi glada.

Lojz Lušin mi je povedal, da sta tudi oba Selana Joza in Nužej z nami na potu. Malo je zaostal, da sta prikoralaka do njega in jima naznanil, da sem blizu in ju privedel k meni. To je bilo svidenje! Kakor meni se je tudi njima poznalo na obrazu prestano trpljenje in lakota. Zdaj smo se držali bliže skupaj.

Cesta je vodila skozi mnoge vasi. Prebivalstvo je z nami sočustvovalo. Z balkona ene hiše so vrgli nekaj hlebkov kruha. Divje so se lačni jetniki spopadli zanje; le nekaterim je ostalo nekaj kruha v pesteh. V drugi vasi je pristopil otrok s košaro kruha, da bi ga delil. Zagnali so se k njemu s tako silo, da so ga prevrgli potle in je bridko zajokal. Mi smo si skušali oblažiti lakoto s tem, da smo žvečili kislico in regrat. Joza me je opozoril na visoko rastlino, ki je rasla po njivah, na

rips, ki ima v sebi nekaj olja. Tudi ta nam je tešil glad. Dober Holandec je nekje izpulil par debelc poreja in mi na mojo prošnjo dal nekaj listov. Ti so bili boljši od regrata. Na njivah so bili tu in tam kupi pese, pokriti s slamo in prstjo. Kadar se je pojavil tak kupček, so iz sprevoda kar »šturmali« nanj in potem grizli surov sadež, kar pa je kmalu imelo neprijetne posledice: surova jed je v praznem želodcu povzročala drisko. Meni je še v celici nekoč postregel Rosental s tako hrano. Le malo sem je užil, pa sem zaradi nje trpel ponoči. Zato zdaj nisem imel nobenega poželenja po njej.

Minul je drugi dan. Tretji dan smo se vlekli počasi dalje. Zopet in zopet je kdo vprašal: Kaj bodo z nami?

»Postrelili nas bodo!« je trdil kak črnogled. Drugi smo zopet imeli upanje, da se nam bo še vendar dobro izteklo. Molil sem natihem, včasih odprl tudi brevir in opravljal iz njega razne molitve. Tudi »itinerarij« sem še večkrat ponovil. Angel varuh me ne zapusti! Vodil me bo kakor nekoč mladega Tobijo!

V moji družini je bil tudi kaplan Eiersbner iz Zgornje Avstrije in še en duhovnik. »Bodimo kar pripravljeni tudi na najhujše«, sta rekla, »tudi na smrt!« Zato smo eden pri drugem medpotoma opravili spoved. Tako, zdaj pa naj se zgodi božja volja!

Četrty dan okoli poldneva smo imeli malo odmora pri cestnem ovinku, dobro uro pozneje pa smo dospeli do mesta Freising. Pred eno hišo sem videl počivati gručo jetnikov iz naše kolone. Pred njimi zdravnik. Stopim k njemu in mu povem, da ne morem več dalje.

»Pa ostani tu pri teh! mi veli.

Kaj rad sem zapustil procesijo in sedel pod košato drevo. Sprevod pa se je pomikal dalje. Čakal sem, ali dobimo kako okrepčilo, a ga ni bilo. Le malo vode si morem privoščiti z bližnjega vodnjaka.

(Dalje prihodnjič)

STANKO VUK:

Višarska legenda

Prvi septembrski snegovi so čez noč zameli gore. Globoko iz Rezijske doline zrejo stare, preperle hiše začudeno na Kanin, ki se je posebril, samotne smreke na travnatih klancih so se ukrivile v prvi mrzli sapi. Jesen je. Čas vrnitve se je približal.

Pastirji s planine Grubje, z Nizke, s planine za Javorom, s Planince, iz Kota in s planine Črnega potoka pod Mužci so prišli s čredami v dolino, a osojski mežnar Tomaž, ki so ga leta komaj malo zlomila in zime le za spoznanje posebrile po laseh, ni dočakal, da bi sevrnil sin, divji lovec.

Ure mu teko tegobno.

Sede na prag v zadnjem oktobrskem soncu, gleda v gore in moli po hribovsko, toda

ohromele, odpovedale. Samo roke je za silo premikal in glavo. In je razmišljal. Pa je nekega večera, ko je vijoličasti mrak turbošno risal preko okna temne sence, trdo potrkalo na vrata. Potem so vrata zajela in se s treskom odprla. Volčjak sivec je planil v sobo in se zleknil Tomažu pred noge. Za njim je prikrevsal ob palici Martin Brglez. Sključen se je ustavil pred Tomažem.

»Prišel sem,« je rekel.

In je pokleknil.

»Ti si videl? Kaj bi ti govoril!«

In je segel po Tomaževi desnici. V mraku je Tomaž čutil, da je nanjo padla solza.

»Ego te absolvo...« je molil.

Nato se je Martin dvignil.

»Psa ti podarim,« je dejal in se napotil. Ko je zaprl za soboj vrata, je pes lahko zacvilil. Stekel je do vrat, obstal za hip, povohal po zraku. Nekaj hipov je buljil v strop in nato kot za slovo boleče zalajal. In se je vrnil k Tomažu, mu legel k nogam in mu začel lizati roko.

»Hvala, Oče!« je hlipal Tomaž.

Zastrmel se je skozi okno v noč.

»Med časom in večnostjo je razpeto, kakor na križ pribito odpuščanje...« je šepetal. Volčjak sivec se je vzpel na zadnji nogi in ga z jezikom oplazil po licu...

na debelo smreke in tratine okoli cerkve, da ni najti ne praga ne trdnih hrastovih vrat, za božič, ko nama je s Sinom najbolj mrz in sva najbolj otožna in sama, takrat ni romarja, da bi nama delal družbo, tam gori na Višarjah, sredi snegov.

Velika srebrna zvezda nad bajto se je utrnila, mesečina je padla ko ivje s postelje na pod in Tomaž je bil zopet sam.

Pomel si je oči: v sobi je bil samo še vonj po zrelih jabolkih.

Stopil je na prag.

Ozek in črn rezijanski potok se je vil ko žila zgoščene krvi. Smreke so šumele v vetru s severa. Zvezde so mirno gorele nad hribi.

Takrat se mu je zazdelo, da je bilo znamenje, kar je videl. In zaradi tega znamenja se je zaobljubil: če pride sin iz ječe, pojmeta za božični večer na Višarje, in da ne bo Materi božji in Sinu mraz, ju bosta ognila s svojima raztrganima suknjama, oče s svojo Mater božjo, Tunin s svojo pa Sina.

Potem je čakal.

V decembru je tanka plast snega pokrila rušo v dolini. Steze so postale lužaste, prehodi preko hribov nemogoči. Pritisnil je mraz.

Tomaž je čakal sina.

Pripravil je leščerbo, dolil lanenega olja in urezal dve podpornjači.

Zmrzovalo je. Večeri so bili mrzli in jasni. Iz doline so se videle luči v Koritih pod Kaninom kakor v Betlehemu nad jalslicami.

Tri dni pred božičem, pod noč, je potrkal tujec na vrata. Obraz mu je bil zarsel, lica upala.

Tomaž se je prekrižal in si komaj upal vprašati: »Tunin?«

»Da, jaz sem,« je odgovoril oni od zunaj. »Odpri!«

Ugasnila sta trsko, ki je še gorela, in Tunin se je oteščal, s tem, kar je našel v shrambi. Potem je razložil, kako je ubežal iz ječe v Sklužah, da mora še nocoj preko Kanina in potem dalje v Trento, k divjemu lovcu Kverhu, kjer bo na varnem do pomladi.

»Čez Kanin boš šel,« je dejal Tomaž, »a ne še v Trento. K Materi božji višarski sem te zaobljubil za božični večer, če prideš iz ječe, in tja morava prej.«

Po polnoči sta se molče vzdignila na pot. Vzela sta grčasti podpornjači, sin, ki je stopal spređaj, je nesel leščerbo, oče za njim culo z mrzlo polento in sirom.

Do planine Grubje sta hodila v trdi noči po snegu dobre tri ure. Vsa premražena sta legla v seno.

Naslednje jutro sta bila ob prvi kalni svetlobi pod ledenikom na severni strani Kanina. Pri Beli peči, tam, kjer rasto poletni planike, velike kot jesenske zvezde, sta se oteščala.

Hoje gor so se grmadile visoko pod nebo. Bog ve, kje so se skrivali smnjaki in s kadečimi se gobci iskali mahu pod snegom ali ljubja mladih brez. V Mrzlem potoku so zledeneli vsi tanki curki gorske vode. Močvirne loke pod Mangartom so se prevlekale s temnim, zamolklim ledom. Gore so se kopičile okoli, ko da bi bile rezane iz trdega javorovega lesa. Njim je bila megla prijeten hlad in sneg svatovsko oblačilo.

Proti poldnevu, ko je postalo nebo jasno in prosojno ko na pomlad, sta prišla romarja do Rabeljskega jezera: ležalo je sredi snegov ko zelen list bršljanja.

Potem sta počila.

Tiste čase so hranile zarjavele ključce višarskega hrama tri vikarije, ki so ležale na treh cestah, po katerih so prihajali romarji: za gorjane s težkim polenom ona v Mrzli vodi, za vesele romarje s severa, ki so nosili s seboj sodček vina, ona v Žabnicah, za reveže in pastirje iz Furlanije ona v Ovčji vasi.

Pod večer sta potrkala na vrata vikarije v Mrzli vodi. Star gospod je prišel odpirati. In ko je slišal, kaj želita, se je nehote premaknil in za trenutek mu je zmanjkalo besed.

»Ključec?«

»Da, ključec!«

Vikar je videl njuna oguljena suknjiča in lačne oči, pa se je spomnil, da je krona Matere božje višarske iz suhega zlata.

»Ne dam!« je viknil. »Potepa sta, pa ne romarja,« in je zaloputnil težka, okovana vrata.

(Konec na 8. strani)

LOJZE NOVAK:

(Konec)

TOMAŽ ŠPOLAR

(Zgodba iz Argentine)

Tomaž je stopil v noč. Za petami je začutil psa, ki mu je sledil.

»Psa ti posodim, da te pospremi,« je rekel Martin kakor za slovo.

Tomaž se je ozrl in je videl, kako je zaloputnil vrata in ugasnil luč. In se mu je zazdelo, kot da se je svetovje s časom in prostorom jelo pogrezati. Počasi, počasi, vedno globlje... V gost neprodušeni molki. Pampa okrog njega je čudno drhtela, se jela kakor razmikati pod težo naraščajoče teme, ki je gosta valovala od vseh strani. Edino, kar je čutil, je bila bližina psa, ki mu je zvesto hodil za petami. Ustavil se je in pobožal žival po glavi. Pes ni dal najmanjšega odpora.

»Hvala, Oče,« je rekel Tomaž.

»Dal si mi volčjaka sivca!«

In je korakal naprej kakor preko ruševin časa, ki je tonil pod težo noči...

Ko je jesen tonila v pampo in je zima z neprenehnim deževjem javljala svoj prihod, je Tomaž Špolar sedel ob oknu, kamor ga je bil postavil župnik. Noge ga niso več nosile. Že lep čas je, odkar so mu

Pri nas na Koroškem

(Nadaljevanje s 4. strani)

verni mami, se v družinskem slavju poselelili, voščili in čestitali ter se zahvaljevali za vso ljubežn in skrb. Čestitkam so se pridružili bližnji in daljni sorodniki od blizu in daleč, še daljna Amerika je poslala voščila in darilo. Le škoda, da svatinsko pranganje niso kronali s cerkvenim obredom zlate poroke. Pač pa je sprejela zahvalo jubilarantov in njihov otrok — Marija na Otoku. Dan po družinskem slavju pa so se zbrali v poročni cerkvi k zahvalni sv. maši. Oživel so spomini preteklih 50 let: težka vojna leta 1914—18, povojna doba bojev in plebiscita, gonja zavistnih domačinov, ki je vrnemu in zavednemu jubilarantu iztrgala službo pri železnici (kot mnogim v tistem poplebescitnem času), 2. svetovna vojna, ki je s sinovoma poklicala tudi očeta z doma... Veselje ob toliki pozornosti in hvaležnosti naj zveni še dolgo v njihovih dušah! Še mnogo let!

(Pogosto se oglašja smrt)

Lani je 3. decembra odpeljala 21. žrtev, letos pa še sedaj — junija: znašla se je pri Kajžniku na Hodnini in odpeljala starega očeta v 80. letu starosti (roj. 1. 11. 1880). Odšel je po večno plačilo veren in značajen mož, ki je 50 let vodil in držal Kajžnikov dom. Na praznik Petra in Pavla smo ga pokopali na farni božji njivi.

Med svežimi grobovi imamo grob mladega Tomeja Aschgana. Iz nič si je z bratom Jozejem ustvaril dom na Hodnini in nudil streho tudi staršem. V sredo pred Telovim je še prinesel potrebščine za raz-

Poljedelski stroji, motorne kosilnice, stroji za setev, stroji za trošenje umetnih gnojil, grablje, obračalci za seno, Heuma-Sonnenrad-Universalmaschine, traktorji z vsemi nadomestnimi deli. Vse to vam dobavlja trdka

JOHANN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, TIHOJA, P. Dobrla ves

svetljava in olupšavo doma, na večer pred praznikom pa se je odpeljal z družbo fantov, opolnoči se je smrtno ponesrečil na cesti v Podgorje, odkoder so mrtvega pripeljali domov. Onemeli, osupli so fantje, ki so prihitali iz podgorskega »espressa« na kraj nesreče, ko so videli Tomeja v krvi — sredi ceste — mrtvega. Pretresel jih je jok brata Jozeja, pretresla jih je ugotovitev zdravnika »mrtev«, pretresla tudi misel na lastno smrt. Da bi življenjska žrtev Tomeja ne bila zastoj! Ob obilni udeležbi ljudstva in žalnih akordih godbe Kelaga smo ga pokopali v soboto, 18. junija. Žalujočim staršem, bratu in sestram — naše sočutje in sožalje!

SELE

(Prezgodnja smrt)

V veliki žalosti je letos obhajal svoj god Alojz Užnik, pd. Travniki na Srednjem Kotu. V hiši je bil postavljen mrtvaški oder, na njem pa je ležala njegova žena Marija. Dolgo je uničeval grozni rak njegovo zdravje in moči, dokler je 20. junija ni rešila smrt strašnega trpljenja. Bila je še le v 37. letu starosti, poročena dobrih 10 let in zapušča pet nedoraslih otrok.

Ta smrtni slučaj je vzbudil v preostalih splošno sočutje. Veliko žalujočih, med njimi tudi iz njene rojstne fare Slov. Plajberka, jo je spremilo na zadnji poti. Naj uživa večni mir in srečo kot plačilo za preatano trpljenje!

Vsa gospodinjstva skrb je slonela in bo

še tudi nadalje slonela na ramah Travnikove stare matere Uršule. Bog ji še nadalje daj moči, da bo kljub svojim 75. letom kos težavni nalogi!

ČIRKOVČE PRI PLIBERKU
(Požar)

Komaj smo se malo pomirili po velikih požarih v Vogrčah, so se ognjeni plameni pojavili pri posestniku Stefanu Uranšku pri Božjem Grobu. Dne 20. t. m. ob 11. uri je nenadoma zajel požar obe gospodarski poslopji in ju v kratkem času popolno-

Na žegnanje z ljudsko veselico

v nedeljo, dne 3. in 4. julija 1960 v gostilni

MAŽE V SELAH!

Za jedačo in pijačo najbolje preskrbljeno. Igrajo „VESELI PLANŠARJI“ iz Ljubljane.

Flurbereinigung in Kärnten

(Fortsetzung von Seite 3)

Welch großen Schaden im besonderen das christliche Volk Kärntens und zwar sowohl das deutsche wie insbesondere das slowenische durch das liberale Regierungssystem, namentlich auf dem Gebiet der Schule, erlitten hat, dafür ist die Lebensgeschichte des Dulderbischofs Dr. Jos. Kahn ein bleibendes beredtes Dokument, das von den deutsch-christlichen Politikern mehr studiert und beherrigt werden sollte. Das war für Kärnten jene Zeit, in der nach dem mündlichen Bericht eines erfahrenen Zeitgenossen die Städte und Märkte von Kampfzügen gegen die Ultramontanen — damit meinte man die romtreuen Katholiken —, von Rufen »Los von Rom« und »Deutschland über alle« wiederhallten. Das war jene Zeit, in der trotz der vielgepriesenen Freiheit Terror herrschte, wie z. B. im Jahre 1897 in Klagenfurt, wo ebenfalls nach dem Bericht eines Augenzeugen die Teilnehmer einer christlichen Versammlung im Hotel Grömer beim Verlassen des Hauses mit einem Steinregen empfangen wurden. Kärnten war von 1867 bis zum Ende des ersten Weltkrieges eine unheimliche Hochburg des deutschen Liberalismus, der seine unumschränkte Macht der Kirche, vor allem dem Bischof, dem treu zur Kirche ste-

henden deutschen Volk und am allermeisten dem kompakt christlichen slowenischen Volk fühlen ließ.

Die christlichen Kärntner Slowenen waren in der Tat das ausgesuchte Opfer der kirchenfeindlichen und entnationalisierenden Tendenzen der deutschnational-liberalen Politik. Kann uns das eigentlich wundernehmen? Wenn diesen Machthabern die Rechte der Kirche und christlichen Familie, im Konkordat festgelegt, nicht als unverletzlich erschienen, so machten sie sich begreiflicherweise auch kein Gewissen daraus, das natürliche Recht der slowenischen Familie auf Pflege der Muttersprache und Eigenart in der Schule einfach zu ignorieren. Wie durch die interkonfessionelle Schule unter dem deutschen Volke die Kinder vielfach der religiösen Lebensform der christlichen Familien und damit dem christlichen Geist des gläubigen Volkes sowie der Kirche entfremdet wurden, so bewirkte die interkonfessionelle und sogenannte ultraquistische Schule unter den Slowenen dieselbe Entfremdung in bezug auf die völkische Eigenart und Lebensform der slowenischen Familien. Das wird sich aus den unten folgenden Ausführungen ohneweiters erkennen lassen. Von der guten alten österreich. Staatsräson oder Regierungsweisheit war

Višarska legenda

(Nadaljevanje s 7. strani)

A Tomaž in Tunin se nista vrnila. V zavetišču na koncu vasi sta prenočila in čemer ni krčmar ju je zbudil ob prvem petelinjem klicu.

Pričela sta se vzdigovati na Višarje.

Pot med velikimi košatimi smrekami je bila nedotaknjena. Ze dolgo ni bilo tod človeške stopinje. Odtisi v snegu so kazali, da jo je le tu in tam v diru presekal divji zajec ali kozel, ki je iskal še zelen grm.

Megla je zožila prostor med smrekami.

Sveže, srebrno ivje je pokrilo veje, redki brinjevi grmi so dišali po zemlji, ploščati šopi trave so silili iz snega.

Joj, nihče ni vedel, kdo je očistil romarska znamenja, na katerih je z nerodno roko narisano, kako teče Kristus iz srčne rane curek rdeče krvi, ki pere verne duše v vicah... Tudi tisto, na katerem je napisano, da je tu nagle smrti, ob uri, ki je skrita in je morebiti še nočoj, umrl grešnik in romar iz Čedad. In tudi tisto, na katerem se v krčih vije Gospod, nevidni Lovec

na potih našega življenja... Morda pa je bil to nočni dež, morda pa veter od morja, kdo ve.

Tunin in Tomaž sta se vzdigovala trudoma in počasi.

Na večer sta prišla pred cerkev. Sneg, visok več sežnje, je gledal skozi motna stekla v hram božji in vrata so bila čisto zasuta.

Odložila sta leščerbo in podpornači ter pričela grebsti z rokami sneg od vrat. In ko sta se dogrebla — glej: vrata so bila odklenjena.

Pokleknila sta in po kolenih šla do oltarja, kjer sedi v mrazu, samotna in otožna, sladka Mati božja višarska.

Tu sta prižgala sveče.

Potem je Tomaž slekel suknjo sebi in sinu in z nerodno hribovsko roko odel s svojim suknjičem Mater božjo, s sinovo pa božjega Sina.

Dolgo sta molila.

Ker pa sta bila trudna in lačna, sta sedla na prag, da se odpočijeta in oteščata.

Gosta tema, ki je prihajala iz Zajzerske doline, je ugašala ko črna megla pod zvezdami. Gostosevci so goreli nad Gamsovko, nebeški strop se je stiskal nizko nad goro in hram Matere božje je bil ko iz pisane majolike.

Trudna sta se naslonila na trdna hrastova vrata in zaspala.

Prvi pomladni romarji so ju našli zmrzla na cerkvenem pragu.

wenigstens in Kärnten nichts zu spüren; diese war höchstens Privateigentum einiger guter österreich. Patrioten, aber die offizielle Politik ging besonders in Kärnten ihre eigenen, vom Deutschnationalismus diktierten und vorgezeichneten Wege. Der Artikel 19 des Staatsgrundgesetzes über die Gleichberechtigung aller Nationen wurde in Kärnten überhaupt nicht und wohl auch in anderen Kronländern nicht ganz durchgeführt. Ein von der Regierung Baden im Jahre 1897 unternommener Versuch, die Gleichberechtigung zu verwirklichen, stieß auf heftigsten Widerstand bei den Deutschnationalen und scheiterte. Bezeichnend ist, daß damals an der Grazer Universität große nationalistische Demonstrationen gegen diesen Plan der Regierung stattfanden. Dieselbe Stadt Graz hat dann im Jahre 1938 als Stadt der Volkserhebung dem Nazi-Regime in Österreich zuerst die Tore geöffnet.

Um auf den Kern der Sache einzugehen, wird festgestellt: Unter der deutschnationalen Herrschaft in Kärnten und auch dann noch in der Republik wurde den Slowenen eben das verweigert, was der Verfasser des Artikels als natürliches Recht der Minderheit zuerkannt, nämlich sich sprachlich und kulturell frei entfalten zu können, wie es ihrer Lebenskraft entspricht. Daß das slowenische Volk Kärntens zur Zeit der Einführung der allgemeinen Schulpflicht, als es auch nach amtlicher Statistik eingeschlossenes Siedlungsgebiet bewohnte und ein Drittel der Bevölkerung des Landes ausmachte, unbestreitbar genügend Lebenskraft aufwies, beweisen wohl die Kulturwerke, die es aus eigener Kraft und Mitteln ins Leben zu rufen imstande war, Kulturwerke, denen man, wie z. B. der Hermagoras-Bücherbruderschaft, auf deutscher Seite jahrzehntlang nichts ebenbürtiges an die Seite zu stellen vermochte. Das beweist das rege Kulturleben, dessen Mittelpunkt gerade Klagenfurt im Jahrzehnt 1858—1868 bildete, Tatsachen, um die man sich auf deutscher Seite eben mehr interessieren sollte, wenn man sich ein objektives Urteil über die Schaffenskraft der Slowenen auf dem Gebiet der Kultur bilden will. Auch im politischen Geschehen hat unser Volk zur Zeit der Monarchie oft genug seinen Existenzwillen bekundet. Besonders imponierend trat das bei der ersten Wahl nach dem allgemeinen, gleichen und direkten Wahlrecht im Jahre 1907 und bei Landtagswahlen in jener Periode in Erscheinung. Das muß man erlebt haben, um urteilen zu können, wie die deutschnationale Regierungsmehrheit den Lebenswillen des slowen. Volksteils durch die Zusammenlegung von deutschen und slowen. Gerichtsbezirken zu Wahlkreisen knebelte und nicht zur Geltung kommen ließ.

(Fortsetzung folgt)

DOLINA PRI POKRČAH

Dolinsko žegnanje bo v nedeljo 3. julija. Sv. maše od 7. do 11. ure. Marijini častilci od blizu in daleč prav prisrčno vabljeni v naše priljubljeno, obnovljeno Marijino svetišče!

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 4. 7.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Slovenski samospev od začetka do danes. (4.) — Katero starost dosežejo živali. — 17.55 Pomenek z ženami. — TOREK, 5. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Pod domačo lipo... — SREDA, 6. 7.: 14.00 Poročila, objave. Domači vrt. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 7. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Moderne popevke. — PETEK, 8. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Kogar zanima. — SOBOTA, 9. 7.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18.00 Brž skrbi, nadloge v kraj... — NEDELJA, 10. 7.: 7.30 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

MALI OGLASI

Kupim stanovanjsko hišico, ali „kajžo“, najraje na kmetih. Ponudbe na upravo lista pod značko „Takoaj plačam“.

Blago za poletne obleke

Velika izbira!

Nizke cene!

L. Maštec

Klagenfurt, Alter Platz 35

Gostinski obrati, gospodinje, pozor!

Že sedaj si po ugodnih cenah nabavite manjkajočo opremo

v trgovini s preprogami

RADLMAYR
VILLACH

Velika zaloga žimnic, zaves, talnih oblog in raznih drugih vrst blaga za opremo sob

Plačilne olajšave!